

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

מועצות לאומיות לחינוך – סקירה משווה

מוגש לוועדת החינוך, התרבות והספורט

כתיבה: אתי וייסבלאי

אישור: יובל וורגן, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

א' בתמוז תשע"ג

9 ביוני 2013

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

מועצה לאומית לחינוך היא גוף ממלכתי שחברים בו גם אזרחים (כמומחים, נציגי ציבור או ארגונים) ולו תפקידים בכל הנוגע לגיבוש מדיניות וחקיקה בתחום החינוך. במדינות שונות פועלת מועצה לאומית לחינוך לצד משרד החינוך או בתוכו. מבנה המועצה, תפקידיה, סמכויותיה ומידת מעורבותה והשפעתה על מערכת החינוך משתנים ממדינה למדינה בהתאם למבנה הייחודי של מערכת החינוך בה.

לבקשת יו"ר ועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת חה"כ עמרם מצנע ושר החינוך חה"כ שי פירון, יוצג במסמך שלהלן נושא המועצה הלאומית לחינוך בישראל ובחלק ממדינות העולם שבהן נמצא שיש מועצה מסוג זה, ובהן ארצות-הברית (ברמת המדינה), בלגיה (מועצה נפרדת לכל אחת מן הקהילות), דנמרק, הולנד, לוקסמבורג, ספרד, פינלנד, צרפת וקנדה (קוויבק).¹

בין הממצאים העיקריים העולים מן המסמך :

❖ במדינות שונות פועל גוף ממלכתי חינוכי-מקצועי שחברים בו אזרחים, אנשי חינוך וציבור, לעתים לצד מקבלי החלטות, ולו תפקידים וסמכויות בתחום החינוך הקדם-יסודי, החינוך היסודי והחינוך העל-יסודי. גוף זה מכונה לעתים "מועצה לאומית לחינוך" ובמקרים אחרים "ועד חינוך לאומי". מועצת החינוך היא מסגרת לשיתוף אזרחים בתהליכי קבלת החלטות, ובין מטרות-העל שלה יצירת דיאלוג בין גורמים שונים בעלי עניין בתחום החינוך ומתן במה למגוון רחב ככל האפשר של עמדות ותפיסות בסוגיות שעל הפרק, בשאיפה להגיע להסכמה רחבה; תיווך בין גורמים שונים ונציגי שלטון ברמות שונות המעורבים בעבודתה של מערכת החינוך וביסוס המדיניות בתחום החינוך על ראייה רחבה ככל האפשר, הכוללת מחקר ומידע יישומי. למועצות החינוך תפקידים וסמכויות מגוונים, והם משתנים על-פי אופי המדינה ומבנה הממשל ומערכת החינוך בה.

❖ בחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953 (להלן: חוק חינוך ממלכתי), ותקנותיו נקבע כי יוקמו כמה מועצות מייעצות, שחברים בהן נציגי גורמים רלוונטיים ואנשים הפעילים בשדה החינוך, ותפקידן יהיה לייעץ לשר החינוך לעניין שימוש בסמכויותיו כלפי המגזרים השונים במערכת החינוך: ועד החינוך, המועצה לחינוך ממלכתי-דתי, המועצה לחינוך ממלכתי משלב והמועצה המייעצת לחינוך הערבי. לפי החוק, שר החינוך מחויב להיוועץ עם ועד החינוך לפני שימוש בחלק מסמכויותיו לפי חוק חינוך ממלכתי וחוק לימוד חובה, התשי"ט-1949 (להלן: חוק לימוד חובה); הוא מחויב להיוועץ עם המועצה לחינוך ממלכתי-דתי לפני שימוש בסמכויותיו לפי חוק חינוך ממלכתי הנוגעות לחינוך הדתי, ועם המועצה לחינוך ממלכתי משלב – לפני שימוש בסמכויות הנוגעות לחינוך המשלב. מאז ראשית שנות ה-2000 הועלו כמה הצעות לשינוי המצב הקיים ולהקמת מועצה לאומית לחינוך בישראל.

❖ ב-15 מדינות בעולם מצאנו כי פועלת מועצה לאומית לחינוך שיש לה סמכויות בתחום חינוך החובה. בכל המדינות שבהן נמצאו מועצות חינוך מסוג זה יש להן מעמד סטטוטורי, ולעתים קיומן מעוגן בחוקת המדינה. להלן נסקור את פעילותן של מועצות אלה בתשע מדינות מרכזיות שיש בהן עניין לנושא הנדון. בשני תחומים מרכזיים: תפקיד המועצה והרכב המועצה. בגוף המסמך תוצג כל אחת מן המועצות במדינות שנסקרו באופן מפורט.

❖ **תפקיד מועצת החינוך הלאומית** – במדינות ארצות-הברית ובפינלנד פועלת מועצת חינוך שלה **סמכויות ביצוע** מגוונות ורחבות מאוד. ועד החינוך במדינות ארצות-הברית מעורב לעתים קרובות במינוי ראש מחלקת החינוך במדינה, עוסק בקביעת יעדי מערכת החינוך והחזון שלה, בגיבוש

¹ תודתנו נתונה לעו"ד מירב ישראלי, היועצת המשפטית לוועדת החינוך, התרבות והספורט, על הערותיה המחכימות והמועילות.

תוכניות הלימודים וניסוח הדרישות מן התלמידים בשלבים שונים של מערכת החינוך, ברישוי עובדי הוראה ומוסדות חינוך, במדידה והערכה ועוד. ועד החינוך הלאומי של פינלנד הוא רשות עצמאית הפועלת לצד משרד החינוך, ולה סמכויות בעיקר בתחום התכנון והפיתוח (לרבות ניסוח תוכניות לימודים) אך גם בתחומי מדידה, הערכה ובקרה ועוד.

ברוב מדינות אירופה ובקוויבק מועצת החינוך היא גוף מייצע, ותפקידה להעביר חוות דעת לשר החינוך, לממשלה או לפרלמנט בסוגיות בתחום החינוך, על-פי בקשת שר החינוך או ביוזמתה. במדינות אחדות, ובהן צרפת, בלגיה וספרד, השר או הממשלה מחויבים להיוועץ במועצה כחלק מתהליך האישור של מדיניות, הצעות חוק ממשלתיות או תקנות. מקבלי החלטות אינם מחויבים לקבל את עמדת המועצה, אך מכיוון שחוות הדעת של מועצות החינוך הן בדרך כלל מפורטות, מנומקות ומפורסמות לציבור או לחברי הפרלמנט, יש להן משקל בדיון הציבורי או הפרלמנטרי באותה סוגיה. מועצות החינוך הלאומיות של קוויבק, ספרד, דנמרק וצרפת ממלאות, לצד תפקיד הגורם מייצע, תפקיד של גורם מעריך, ומפרסמות דוחות תקופתיים על מצבה של מערכת החינוך והבעיות שעמן היא מתמודדת. לעתים היבט זה בעבודתה של המועצה מתמקד בתחום מסוים. בדנמרק למשל, ההערכה מתמקדת בתרומתה של מערכת החינוך לצמצום פערים בין אוכלוסיות שונות ולהגדלת השוויון והאינטגרציה במדינה.

❖ **הרכב מועצת החינוך** – ככלל, אפשר להבחין בין מועצות חינוך שבהן חברים נציגי גופים וארגונים שהם בעלי עניין במערכת החינוך (דוגמת תלמידים, הורים, מורים, מנהלי בתי-ספר, גורמי שלטון מקומי, בעלי מוסדות חינוך, מוסדות להשכלה גבוהה, ארגונים המייצגים קהילות דתיות ואתניות שונות, ארגונים חברתיים) למועצות חינוך של מומחים ונציגי ציבור (אנשים בעלי מעמד ציבורי, לא בהכרח בתחום החינוך). ברוב המדינות שסקרנו חברי מועצת החינוך הם רובם ככולם נציגי גופים וארגונים. מעמדן וכוחן של מועצות חינוך מסוג זה נובעים ממעמד הארגונים המיוצגים בהן ומיכולתן לבטא קונסנזוס והסכמה רחבה, וברובן יש מספר גדול של חברים. במדינות אחדות, ובהן דנמרק וספרד, יש במועצה נציגות של מומחים המתמנה על-ידי שר החינוך. בארצות-הברית יש הבדלים בין המדינות אשר להרכב המועצה, אך ברובן חברים נציגי ארגונים לצד מומחים ונציגי ציבור המתמנים על-ידי המושל או נבחרים ישירות על-ידי הציבור. הולנד היא המדינה היחידה שפועלת בה מועצה שכל החברים בה הם מומחים שאינם מייצגים ארגונים. בצרפת שתי מועצות – מועצה של נציגי ציבור ומומחים (לא בהכרח מתחום החינוך) ומועצה שבה מיוצגים ארגונים וגופים שונים מתחום החינוך.

❖ הרשת האירופית של מועצות החינוך פרסמה בשנת 2010 מחקר מקיף בנושא מועצות חינוך מייצעות, ובו בחנה את תפקודן והשפעתן. בסיכום המחקר הובאו המלצות אופרטיביות למקבלי החלטות ולקובעי מדיניות בתחום החינוך, ובהן קביעת מעמדה של המועצה, תפקידיה והאופן שבו היא מעורבת בתהליכי קבלת החלטות במפורט בחוק; הענקת כלים תקציביים ומינהליים הולמים למילוי תפקידיה של המועצה, לרבות השקעה במדידה ובמחקר; שיפור התקשורת בין המועצה לבין הממשלה; הגדלת המעורבות של קבוצות וקהילות שונות בעבודת המועצה.

1. רקע: מהי מועצה לאומית לחינוך?

שיתוף אזרחים, כמומחים או כנציגיהם של בעלי אינטרסים, בתהליכים של קבלת החלטות ותכנון וגיבוש מדיניות הוא אחד המאפיינים של ממשל דמוקרטי. שיתוף זה נעשה ברמות שונות של השלטון ובאמצעים שונים, לדוגמה דיונים הפתוחים לציבור, ועדות הבוחנות סוגיות שעל הפרק, בקשת המלצות ודוחות מגורמים שונים, מינוי נציגי ציבור לחברים בוועדות הפועלות בתחומים שונים, שיתוף הציבור

באמצעים אלקטרוניים ועוד. אחד הכלים המקובלים למיסוד ולהסדרה של מעורבות אזרחים בתהליכי קבלת ההחלטות הוא הקמת מועצה ציבורית שחברים בה מומחים מתחומים רלוונטיים, נציגים של גורמים בעלי עניין וגורמים נוספים, על-פי התחום הנדון. מועצות מסוג זה מקובלות בתחומים שונים: כלכלה, בריאות, סביבה ועוד.²

תחום החינוך הוא במקרים רבים תחום מבוזר, ורבים מן החובות, הסמכויות והתפקידים במסגרתו נתונים בידי דרגי ביניים, עד לרמת בית-הספר היחיד. משום כך הוקמו במדינות שונות ועדי חינוך או מועצות חינוך שחברים בהם נציגים של גורמים שונים בעלי עניין (קבוצות אוכלוסייה שונות, הורים, מורים ולעתים גם תלמידים), מומחים מתחום החינוך ונציגי הממשל. גופים מסוג זה פועלים ברמות שונות של הממשל (מדינה, מחוז, מגזר או קהילה אתנית, רשות מקומית, רשות חינוך וכדומה) ולהם תפקידים מגוונים, בהתאם למבנה מערכת החינוך המקומית. בחלק מן המקרים מוקנות לגופים אלה סמכויות וחובות ביצוע של ממש, ובמקרים באחרים יש להם מעמד מיעוץ והם משמשים במה לדיון ציבורי בנושאים שעל הפרק.

במסמך זה נעסוק במועצות חינוך הפועלות ברמת המדינה, כלומר "מועצה לאומית לחינוך". למועצות מסוג זה, במדינות שבהן הן קיימות, יש תפקיד מרכזי של יצירת ממשק בין גורמים שונים בעלי עניין בתחום החינוך ובין רמות שונות של שלטון. הן מאפשרות ללבן סוגיות שונות שעל הפרק באמצעות דיון פתוח בין הגורמים הרלוונטיים, להביא בפני השלטון המרכזי את דעתם של מומחים ובעלי עניין שונים בסוגיות אלו, להגדיל את שיתוף הפעולה ואת ההסכמה בין קהילות וקבוצות שונות ולהשפיע באופן זה על תכנון המדיניות בתחום החינוך ועל יישומה. תפקידיהן של המועצות וסמכויותיהן משתנים ממדינה למדינה, אך כפי שנראה בסקירה שלהלן, ברוב המדינות יש להן תפקיד מיעוץ ללא סמכויות ביצוע.

2. המצב בישראל כיום: ועד החינוך וגופים נוספים

בחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953 (להלן: חוק חינוך ממלכתי), ותקנותיו נקבע כי יוקמו כמה מועצות מיעוצות; חבריהן יהיו נציגיהם של גורמים בעלי עניין ואנשים הפעילים בשדה החינוך, ותפקידן יהיה ליעוץ לשר החינוך לעניין שימוש בסמכויותיו כלפי המגזרים השונים. המועצות שנקבעו הן ועד החינוך, המועצה לחינוך ממלכתי-דתי, המועצה לחינוך משלב והמועצה המיעוצת לחינוך הערבי.

נוסף על הגופים המיעוצים שנמנו לעיל, ראוי להזכיר את **המזכירות הפדגוגית** במשרד החינוך. המזכירות הפדגוגית היא אגף בתוך משרד החינוך והיא פועלת לפי סעיף 4 לתקנות חינוך ממלכתי (סדרי הפיקוח), תשי"ז-1956. התקנות מקנות למזכירות הפדגוגית, שחבריה ממונים בידי שר החינוך, סמכויות נרחבות, ובהן ההדרכה והטיפול בכל השאלות הפדגוגיות של מערכת חינוך החובה, פיקוח על ביצוע תוכניות לימוד, אישור ספרי לימוד, עידוד יוזמה פדגוגית ועוד. המזכירות הפדגוגית אף רשאית למנות מועצה מיעוצת, שחבריה הם חברי המזכירות או אנשים שאינם חברים בה, ובלבד שמנכ"ל משרד החינוך אישר את הרכב מועצה זו.

להלן נדון במועצות המיעוצות, בהרכבן ובסמכויות המוקנות להן, תוך התמקדות בוועד החינוך.

---

² Marleen Brans, Jan Van Damme and Jonathan Gaskell, "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010

2.1. ועד החינוך

ועד החינוך הוקם על-פי סעיף 12 לחוק חינוך ממלכתי, והוא גוף המייצג לשר החינוך בכל הנוגע להפעלת סמכויותיו לפי חוק חינוך ממלכתי וחוק לימוד חובה. לפי חוק חינוך ממלכתי, הוועד ממונה על-ידי שר החינוך באישור הממשלה, ובו 15 חברים לפחות שהם אנשים פעילים בשדה החינוך, עובדים של משרד החינוך (מספרם של אלה לא יעלה על 25% מכלל חברי הוועד) וכן נציגים של רשויות מקומיות, מוסדות להשכלה גבוהה וארגוני המורים. משך הכהונה של חברי ועד החינוך עמד על ארבע שנים, ובשנת 2010 תוקן החוק כדי לאפשר לשר החינוך להאריך את כהונתם של חברי ועד החינוך בשנה נוספת.

סמכויות ועד החינוך מוגדרות בסעיף 14 לחוק חינוך ממלכתי, ולפיו על השר להיוועץ בוועד החינוך בטרם ישתמש בסמכויות מסוימות מן הסמכויות המסורות לו על-פי חוק חינוך ממלכתי, ובהן קביעת תוכניות לימודים ותקנות בדבר מוסדות חינוך מוכרים שאינם רשמיים, משך שבוע הלימודים, רישום תלמידים ועוד. סעיף 14 בחוק לימוד חובה מוסיף על תפקידי ועד החינוך וקובע כי שר החינוך ייוועץ בוועד החינוך בטרם ישתמש בסמכויות המסורות לו לפי חוק זה, מלבד סמכויות שהוחרגו, ובהן קביעת תשלומי הורים. המשמעות שניתנה לסעיפים אלו בפועל היא כי אין לפרסם תקנות לחוק חינוך ממלכתי וחוק לימוד חובה ללא התייעצות עם ועד החינוך (אף כי כאמור, החוקים מקנים לשר סמכויות נוספות מלבד התקנת תקנות). יש להדגיש כי השר איננו מחויב לקבל את דעתם של חברי ועד החינוך אך עליו לשקול את עמדתם בהליך היוועצות.

בתקנון ועד החינוך, תשל"ה–1974, קבועים סדרי עבודתו של ועד החינוך, לרבות הזמנה לישיבות הוועד, סדרי הישיבות, חברות בוועד וכדומה. בין השאר נקבע מנגנון של התייעצות בכתב, המאפשר למנכ"ל משרד החינוך לשלוח לכל אחד מחברי הוועד הצעה בכתב בעניינים שבהם יש להיוועץ עם ועד החינוך. אם בתוך חמישה ימים מיום משלוח ההצעה לא ביקשו שליש מחברי הוועד לכנס את הוועד לישיבה, רואים את ההצעה כאילו נתקבלה בחיוב.³ יצוין כי נוסח קודם של תקנון ועד החינוך משנת 1953 היה מפורט ומקיף יותר מנוסחו כיום. בתקנון בנוסחו הקודם הוגדרו תפקידי ועד החינוך (כולל שמיעת דין וחשבון ממשרד החינוך על פעולותיו, ייעוץ לשר בענייני תקציב המשרד ובכל עניין ששר החינוך יביא לפניו), נקבעו ועדות משנה (ועדת הקבע, ועדה פדגוגית וועדה לחינוך ערבי) ופורטו תפקידיהן, וכן נקבע בו כי הוועד יתכנס לא פחות מארבע פעמים בכל שנה.⁴

ועד החינוך הנוכחי מונה באוגוסט 2009, לאחר תקופה שבה לא היה ועד חינוך (על רקע זה תוקן, כאמור, החוק בשנת 2010, וכיום השר יכול להאריך את כהונת הוועד). בוועד 15 חברים, ובהם שני עובדי משרד החינוך, ארבעה פעילים בשדה החינוך, חמישה חברים מטעם מוסדות להשכלה גבוהה, שני חברים מטעם רשויות מקומיות ושני חברים מטעם ארגוני המורים. בהרכבו של הוועד חלו שינויים פרסונליים שחייבו מינויים של ארבעה חברים חדשים לוועד. בתקופת הבחירות לא ניתן היה למנות חברים חדשים במקום החברים שמינויים פקע.⁵

על-פי מידע שהתקבל ממשרד החינוך, ועד החינוך בכהונתו הנוכחית התכנס חמש פעמים לדיון בתיקון או בהתקנה של התקנות האלה: תקנות לימוד חובה (כללי דיווח על אלימות גופנית), התשס"ט–2009, תקנות חינוך ממלכתי (מוסדות מוכרים (תיקון), התשס"ט–2009, תקנות חינוך ממלכתי (מוסדות מוכרים (תיקון), התש"ע–2010, תיקון תקנון ועד החינוך ויישום החינוך המשלב לפי סעיף 13 לחוק

³ סעיף 6 לתקנון ועד החינוך, תשל"ה–1974.

⁴ רות סטנר, **דיני חינוך: חיקוקים, פרשנות ופסיקה**, ירושלים, אייר תשכ"ו, עמ' 110–112.

⁵ דלית שטאובר, מנכ"לית משרד החינוך, מכתב, 12 במאי 2013.

חינוך ממלכתי. כמו כן התקיימו היועצויות בכתב ובטלפון עם חברי הוועד לשם תיקון צו לימוד חובה (חינוך חנים שלא במוסד חינוך רשמי), התשל"ח-1978.⁶ מעיון בסיכומי ישיבות הוועד בעניינים אלו עולה כי ברוב המקרים החליט השר להתקין את התקנות בנוסח שהוצג בישיבה, אם כי במקרים בודדים נעשו שינויים בתקנות בהתאם להצעות חברי הוועד.⁷

2.2. גופים נוספים הקיימים לפי חוק חינוך ממלכתי ותקנותיו

סעיפים 13 ו-13א לחוק חינוך ממלכתי קובעים כי לצד ועד החינוך יוקמו שני גופים נוספים: המועצה לחינוך ממלכתי-דתי והמועצה לחינוך ממלכתי משלב.

סעיף 13א, שלפיו הוקמה המועצה לחינוך ממלכתי משלב, נוסף לחוק חינוך ממלכתי בתיקון משנת 2008. התיקון הוסיף לחוק חינוך ממלכתי את החינוך הממלכתי המשלב, המוגדר "חינוך ממלכתי המשלב בתוכנית הלימודים שלו לימודי יהדות מוגברים, ושם דגש על עיסוק בזהות יהודית ועל חינוך לפי תוכנית השלמה למוסד חינוך ממלכתי משלב".

לפי חוק חינוך ממלכתי, במועצה לחינוך ממלכתי-דתי 15 חברים לפחות המתמנים על-ידי שר החינוך באישור הממשלה, ובהם שני באי-כוחו של שר החינוך, שישה מועמדים מטעם שר הדתות, שלושה נציגי ארגוני מורים דתיים ושניים מהחברים הדתיים בוועד החינוך. במועצה לחינוך ממלכתי משלב 15 חברים לפחות הממונים על-ידי שר החינוך, ובהם, בין השאר, חברים הפעילים בשדה החינוך, חברים בעלי ניסיון או ידע בתחום החינוך המשלב, עובדי משרד החינוך, נציגי רשויות מקומיות ונציגי שני ארגוני עובדי הוראה.

תפקידי המועצה לחינוך ממלכתי משלב מוגדרים בסעיף 13א לחוק חינוך ממלכתי ותפקידי המועצה לחינוך ממלכתי-דתי מוגדרים בסעיף 15 לו. ככלל, מוטלים על מועצות אלה תפקידים דומים לתפקידי של ועד החינוך, בהתייחס לנושאים הנוגעים לחינוך הממלכתי המשלב ולחינוך הממלכתי הדתי, בהתאמה. חוק לימוד חובה איננו מתייחס לאף אחת ממועצות אלו. עם זאת, למועצה לחינוך ממלכתי-דתי ולמועצה לחינוך ממלכתי משלב מוקנות סמכויות שאינן בידי של ועד החינוך: לפי חוק חינוך ממלכתי, שר החינוך מחויב להתייעץ עם המועצה לחינוך ממלכתי-דתי לפני הוצאה לפועל של כל המינויים בחינוך הדתי, לרבות מינוי מנהל מינהל החינוך הדתי במשרד החינוך ומפקחים, מנהלים ומורים בחינוך הדתי. עוד נמסרה בידי המועצה לחינוך ממלכתי-דתי הסמכות לפסול, מטעמים דתיים בלבד, מינוי או המשך שירותו של מנהל, מפקח או מורה במוסד חינוך ממלכתי-דתי. נוסף על כך, החוק מחייב לקבל את הסכמת המועצה לחינוך ממלכתי-דתי והמועצה לחינוך ממלכתי משלב לפני קביעת תוכניות השלמה לבתי-ספר במגזרים אלו.

מועצת החינוך הממלכתי-דתי מונתה בנובמבר 2009, ובה 14 חברים – שני באי-כוחו של שר החינוך, שישה מועמדים מטעם השר לשירותי דת, שלושה נציגי ארגוני המורים הדתיים ושלושה מן החברים הדתיים בוועד החינוך.⁸ המועצה היא גוף פעיל, מפרסמת חוות דעת בנושאים שונים הנוגעים לחינוך הדתי⁹ ומשתמשת מעת לעת בסמכותה לפטר או לפסול מינוי של עובדי הוראה מטעמים דתיים.¹⁰

⁶ ש.ם.

⁷ ראו למשל: סיכום ישיבת ועד החינוך מיום כ"ג בתשרי התש"ע (11 באוקטובר 2009), פירוט ההצעות שנתקבלו בישיבה לפי סעיף 6(ג) לתקנון ועד החינוך, 19 באוקטובר 2011.

⁸ החלטת ממשלה מס' 910, **מינוי מועצת חמ"ד (חינוך ממלכתי-דתי)**, 18 בנובמבר 2009.

⁹ למשל, לאחרונה פרסמה מועצת חמ"ד חוות דעת בנושא הפרדה מגדרית בחינוך הממלכתי-דתי היסודי. ראו: <http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/82A2A997-F5BB-4E45-AA8A-502A6F171F/168880/hfrada1.pdf>

המועצה לחינוך ממלכתי משלב מונתה באוקטובר 2011 ובה 15 חברים, ובהם ארבעה עובדי משרד החינוך, שלושה נציגי השלטון המקומי, שני נציגי ארגוני מורים וחמישה חברים פעילים בשדה החינוך ובעלי ידע וניסיון בתחום החינוך המשלב.¹¹

בתקנות חינוך ממלכתי (מועצה מייעצת לחינוך הערבי), תשנ"ו-1996, נקבע כי תוקם מועצה מייעצת לחינוך הערבי שממונה על-ידי שר החינוך. במועצה יהיו 15 חברים לפחות, ובהם אנשים פעילים בשדה החינוך הערבי, אנשי חינוך ברשויות מקומיות, במוסדות להשכלה גבוהה, במוסדות להכשרת מורים ובארגוני המורים, וכן עובדים של משרד החינוך (מספרם של אלה לא יעלה על 25% מכלל חברי המועצה). סמכויות המועצה מוגדרות בתקנות, ולפיהן תפקידה לבחון את מצב החינוך הערבי ולהציע לשר החינוך "תוכניות ודרכי פעולה לקידומו ולשילובו המלא של החינוך הערבי במערכת החינוך הממלכתית". נקבע כי המועצה תייעץ לשר בנושאים המפורטים בתקנות, ובהם גיבושה של מדיניות חינוכית ופדגוגית לשלבי הגיל השונים במוסדות החינוך שתבטיח את מעמדם השווה של אזרחי ישראל הערבים, תוך התחשבות בייחודם הלשוני והתרבותי ובמורשתם; התוויית מדיניות לפיתוח תוכניות לימודים שיבטאו את צרכיו ואת תרבותו של הציבור הערבי, על-פי מדיניות המשרד; הכשרה של כוחות הוראה בקרב המשכילים הערבים לקידום מערכת החינוך הערבי; עניינים שנודעת להם חשיבות ציבורית בתחום החינוך הערבי; נושאים חינוכיים ופדגוגיים שונים שבהם יבקש השר את חוות דעתה של המועצה מעת לעת. המועצה המייעצת לחינוך הערבי הוקמה ב-1996. זמן קצר לאחר מכן התפטרו רוב חבריה, לאחר ששר החינוך דאז פרופ' אמנון רובינשטיין דחה את המלצותיה בדבר הקמת מזכירות פדגוגית נפרדת לחינוך הערבי, והיא לא מונתה מחדש.¹²

2.3. גופים מחוץ למשרד החינוך

נוסיף כי לצדם של הגופים שנמנו לעיל, הכפופים ישירות לשר החינוך, גם **לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים** יש תפקיד מייעץ, בין השאר בתחום החינוך.¹³ האקדמיה פועלת לפי חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשכ"א-1961. סעיף 2 לחוק מפרט את מטרות האקדמיה ותפקידיה, ובהם "לייעץ לממשלה בסוגיות בעלות חשיבות לאומית בתחום המחקר והתכנון המדעי, לרבות במתן הערכות מצב לאומיות ביוזמת האקדמיה, ולהגיש דוחות וסקירות, וכן לייעץ ולתת מידע למשרדי הממשלה לפי פנייתם". סעיף 4 מסדיר את תפקיד הייעוץ של האקדמיה, ולפיו "משרד ממשלתי רשאי לפנות לאקדמיה לשם קבלת ייעוץ ומידע בנושאים בתחום מטרות האקדמיה ותפקידיה שנדרש לגביהם ידע מדעי או נושאים הקשורים בפיתוח המדע בישראל". במסגרת תפקידיה אלה הקימה האקדמיה כמה ועדות ייעוץ והערכה בתחומים שונים, ובהן "היוזמה למחקר יישומי בחינוך". היוזמה פועלת משנת 2003 ומאז שנת 2010, בעקבות תיקון לחוק שהוסיף את סעיף 4 שנזכר לעיל, היא פועלת כיחידה באקדמיה

¹⁰ ראו: רות סטנר, **דיני חינוך: חיקוקים, פרשנות ופסיקה**, ירושלים, אייר תשכ"ו, עמ' 116-118; וכן: פסק-דין עב' 1693/98 יפה רוזנבאום נגד מדינת ישראל – משרד החינוך, התרבות והספורט.

¹¹ ילקוט הפרסומים 6316, י"ב בחשוון התשע"ב, 9 בנובמבר 2011.

¹² על-פי יוסף גיבארין, **על הזכות להשפיע על החינוך בהקשר של המיעוט הערבי-הפלסטיני בישראל**, בתוך: איימן אגבאריה (עורך), **הכשרת מורים בחברה הפלסטינית בישראל: פרקטיקות מוסדיות ומדיניות חינוכית**, תל-אביב: רסלינג, 2013.

¹³ להרחבה בנושא מכונים לאומיים למחקר בנושא חינוך, ראו: פרופ' גד יאיר, יעל שלו, סמדר שאואט, אנה בילצקי, **המכון הלאומי למחקר החינוך בישראל: סקירה בין-לאומית ושלושה מודלים אפשריים**, נייר עבודה המוגש לפרופ' סידני שטראוס, המדען הראשי של משרד החינוך, ינואר 2008.

הלאומית למדעים.¹⁴ העבודה בגוף זה נעשית באמצעות ועדות מומחים שמוקמות לשם עיסוק בסוגיות שמעלים מקבלי החלטות, ובראשו עומדת ועדת היגוי.¹⁵

גוף נוסף שיש להזכיר בהקשר זה הוא **מכון ון-לייר** בירושלים. אחד מהגורמים הפעילים במסגרת מכון ון-לייר הוא "המרכז לחשיבה אסטרטגית בחינוך". המרכז פועל לגיבוש כיווני חשיבה ולמיקוד תשומת הלב הציבורית בתהליכים המתרחשים בתפר שבין מערכת החינוך למערכת הפוליטית והמערכת החברתית בישראל. במסגרת המרכז מתכנסות קבוצות חשיבה בסוגיות שונות הקשורות בחינוך ותוצרי עבודתן מתפרסמים בציבור. המרכז אף מקיים כנסים וסמינרים בתחום החינוך.¹⁶

2.4. הצעות לשינוי המצב הקיים

מאז ראשית שנות ה-2000 מתקיים דיון ציבורי בנושא החלפת ועד החינוך הקיים במועצה ציבורית לחינוך. הרקע לכך הוא מאפייניה של המערכת הפוליטית בישראל, שבה יש חילופי שלטון תכופים, בעוד מערכת החינוך נזקקת ליציבות ולתכנון ארוך טווח. בדיון זה הביעו אישי ציבור שונים את דעתם בדבר הצורך במועצת חינוך לאומית. למשל, ד"ר צבי צמרת, יושב-ראש המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך בשנים 2010–2011, סוקר במאמר שפורסם בנובמבר 2012 את הבעיות של מערכת החינוך הנובעות לדבריו מן העירוב בין החינוך ובין הפוליטיקה. לפי הצעתו, יש להחליף את המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך במועצה מרכזית לחינוך, שתקבל את הסמכויות הקיימות של המזכירות הפדגוגית וסמכויות נוספות. המועצה המרכזית לחינוך תהיה דומה למועצה להשכלה גבוהה הקיימת כיום במבנה שלה ובתפקידה. היא תמונה אחת לשש שנים ובין חבריה יהיו אישי חינוך, מנהלי בתי-ספר, מורים, אישי ציבור ונציגי מוסדות שונים, ובהם מוסדות להשכלה גבוהה, מכללות להכשרת מורים ועוד. בראש המועצה יעמוד שר החינוך, וסגנו יהיה יו"ר המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך. במועצה יהיו תת-ועדות בנושאים שונים ובהתמקדות במגזרים השונים. למועצה תהיה סמכות בלעדית להחליט החלטות חינוכיות עקרוניות, כגון מה יילמד במערכת החינוך, כמה שעות יילמדו בכל גיל, היקף בחינות הבגרות ועוד.¹⁷

הצעות להקמת מועצה לאומית לחינוך הועלו גם על-ידי ועדות ציבוריות ומחוקקים.

כוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל, המכונה ועדת דוברת, כלל בהמלצותיו, שהוגשו לממשלה בינואר 2005, המלצה להקים מועצה לאומית לחינוך. ההצעה הייתה חלק מהצעה לשינוי כולל במבנה מערכת החינוך, מתוך תפיסה שיש לבזר את מערכת החינוך ולהעניק סמכויות ואוטונומיה רבות יותר לדרגי הביניים ולמוסדות החינוך עצמם. על רקע זה התעורר לדברי הוועדה הצורך בגוף מרכזי מקצועי, המנותק מן התנודות הפוליטיות שמאפיינות את מבנה השלטון בישראל, שיאפשר לשמור על שקיפות, עקביות והמשכיות במדיניות החינוך – וכל זאת, כך מציינת הוועדה, בלי לפגוע בסמכותו ובאחריותו של שר החינוך.

¹⁴ אתר האינטרנט של [היוזמה למחקר יישומי בחינוך](#), כניסה אחרונה ב-30 במאי 2013.

¹⁵ ועדות המומחים מתייעצות עם אנשי משרד החינוך ועם בעלי עניין נוספים, מזמנות מפגשי לימוד לחוקרים, אנשי מקצוע ומקבלי החלטות ואוספות מידע מחקרי בנושא שעל הפרק. בסיום עבודת כל אחת מן הוועדות נכתב תוצר המתפרסם לציבור הרחב. בין הנושאים שהיוזמה עסקה בהם: "מה צריכים לדעת העוסקים בהוראת המתמטיקה?", "הוראת ערבית במערכת החינוך העברית", "אבחון, מדידה והערכה בגיל הרך".

¹⁶ לצורך הקמת מכון ון-לייר נחקק חוק המרכז הישראלי לקידום תרבות האדם, תשי"ט–1958. לפי החוק, מטרת המרכז היא "לבקש ולגלם בערכים אנושיים את הישגי ההגות, המדע, המחקר, הספרות והאמנות", ולשם כך נדרש המרכז לשמש "מקום פגישה לאומי ובין-לאומי להוגים, אנשי-מדע, חוקרים, סופרים ואמנים, לשם בירור עקרוני של השפעת ההגות, המדע, המחקר, האמנות והספרות על האדם והחברה בזמננו" ולעודד "שיתוף פעולה בהיקף לאומי ובין-לאומי בין אנשי הרוח לתחומיהם השונים".

¹⁷ ד"ר צבי צמרת, "מדוע חיונית מזכירות פדגוגית חזקה יותר?", **כיוונים חדשים**, 27 (נובמבר 2012).

הוועדה המליצה לבטל את ועד החינוך ולהקים במקומו מועצה לאומית לחינוך, שתקבל עליה את כל תפקידי הוועד כפי שהם מופיעים בחוק. ועדת דוברת הוסיפה למועצה תפקידים בהצעתה: לייצג למערכת החינוך בתכנון ובגיבוש של מדיניות החינוך בטווח הארוך; לאשר כל שינוי מהותי במדיניות החינוך (תכנים, ארגון ותקציב), לאשר את יעדי-העל של מערכת החינוך כפי שייקבעו על-ידי משרד החינוך; לאשר את הגדרת תוכנית הליבה המחייבת; להיות במה לדיון לאומי ולשיח ציבורי מתמשך בשאלות חינוך אקטואליות ובשאלות חינוך שיש להן השפעה בטווח הארוך, כחלק מתהליכי הדמוקרטיזציה של החינוך; לפרסם דוח שנתי על מצב מערכת החינוך, שיוכן על-ידי הרשות הארצית למדידה והערכה (גוף נוסף שהוקם בעקבות המלצות ועדת דוברת) ולבצע פעולות נוספות, כגון גיבוש המלצה או בדיקה בנושא מסוים, שאינם לפי כתב המנדט העיקרי של המועצה, על-פי בקשת שר החינוך.

על-פי המלצת ועדת דוברת, יכהנו במועצה הלאומית לחינוך 20–30 חברים, ובהם אנשי אקדמיה, מדע ורוח מן השורה הראשונה, ראשי ארגוני המורים, נציגי השלטון המקומי, תעשיינים ואנשי משק וכלכלה ונציגי ציבור מהקהילות השונות. יו"ר המועצה יהיה שר החינוך; חבריה ימונו על-ידי הממשלה לתקופה של שש שנים בהמלצת שר החינוך, ובכל שנתיים יתחלפו שליש מחברי המועצה.¹⁸

הממשלה קיבלה את המלצות ועדת דוברת.¹⁹ עם זאת, רבות מהמלצותיה לא יושמו בשל התנגדויות גורמים שונים במערכת החינוך – בין היתר ההמלצה על הקמת מועצה לאומית לחינוך.

בעקבות המלצות ועדת דוברת הוגשו מאז הכנסת ה-17 כמה הצעות חוק שעניינן הקמת מועצה לאומית לחינוך. בפברואר 2008 הגישה קבוצת חברי הכנסת, ובהם חה"כ רונית תירוש, חה"כ סילבן שלום, חה"כ מיכאל מלכיאור וחה"כ דב חנין את הצעת חוק המועצה הלאומית לחינוך, התשס"ח–2008.²⁰ לפי הצעת החוק, תוקם המועצה הלאומית לחינוך, והיא תשמש גוף תיאום, חשיבה ומעקב בתחום החינוך עבור הממשלה. הרכב המועצה ותפקידיה על-פי הצעה זו דומים לאלו שהוצעו על-ידי ועדת דוברת. נוסף על כך, הוצע בהצעת החוק כי בכל חמש שנים יקבע שר החינוך, באישור המועצה, את יעדי-העל של מערכת החינוך. יעדים אלו ייתנו ביטוי לסדרי העדיפויות ולמדיניות החינוך של שר החינוך, ומערכת החינוך תפעל לפיהם, לפי עקרונות כגון צמצום פערים והגדלת שוויון ההזדמנויות לכל תלמיד, קידום הישגים לימודיים וטיפול האקלים הבית-ספרי. ובתחילת כל שנת לימודים השר, באישור המועצה, יעדכן את היעדים. עוד הוצע כי תקציב המועצה ייקבע בסעיף תקציבי נפרד בתקציב משרד החינוך. הצעת החוק עברה בקריאה טרומית ב-28 במאי 2008 והועברה לוועדת החינוך של הכנסת להכנה לקריאה ראשונה. במועד ההצבעה התחייבה חה"כ תירוש כי לא תמשיך בתהליך החקיקה מעבר לכך עד שיושגו הסכמות עם כל המשרדים הרלוונטיים בדבר סמכויות המועצה.²¹ הצעת החוק לא קודמה, לא נדונה בוועדת החינוך ולא הועלתה להצבעה בקריאות נוספות במליאת הכנסת. בכנסת ה-18 וה-19 הגישו חברי הכנסת הצעות חוק זהות אך הן לא הועלו להצבעה במליאת הכנסת.²² הצעת חוק החינוך (תשתית לאומית), התשס"ט–2009, שהגיש חה"כ זבולון אורלב באפריל 2009, כוללת, בין השאר, הצעה להקמת מועצה לאומית לחינוך. ההצעה מפרטת את תפקידי המועצה, ובהם לגבש תוכנית לאומית לחינוך לטווח הקצר, הבינוני והארוך ולהציע לממשלה דרכים ליישומה; לייצג לממשלה לגבי נושאים העומדים על סדר-היום

¹⁸ כוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל, [דוח סופי](#), 5 בינואר 2005.

¹⁹ [החלטה מס' 3060 של הממשלה מיום 16.01.2005](#).

²⁰ פ/3367/17, של חה"כ רונית תירוש, סילבן שלום, מיכאל מלכיאור, דב חנין, אבישי ברוורמן, איתן כבל, יצחק לוי, אליהו גבאי וחנא סוייד.

²¹ "דברי הכנסת", הכנסת ה-17, ישיבה מס' 238, מיום 28 במאי 2008.

²² הצעת חוק המועצה הלאומית לחינוך, התשס"ט–2009, פ/757/18, של חה"כ רונית תירוש, זבולון אורלב, אורית נוקד, דב חנין, נחמן שי וזאב בילסקי, הונחה על שולחן הכנסת ב-1 באפריל 2009. הצעת חוק המועצה הלאומית לחינוך, התשס"ט–2009, פ/252/19, של חה"כ דב חנין, מוחמד ברכה, חנא סוייד ועפוא אגבאריה, שהונחה על שולחן הכנסת ב-13 במרס 2013.

הלאומי בענייני חינוך; לעקוב אחר ביצועי מערכת החינוך; לפרסם דוח שנתי על מצב החינוך בישראל ולהקים מכון לחקר החינוך, שייעודו הבטחת עדכון מתמיד של אופי החינוך על-פי הצרכים המשתנים. על-פי המוצע, במועצה יכהנו 31 נציגים מגורמים שונים הפעילים בשדה החינוך, לרבות ערביי ישראל וארגון ההורים; רוב החברים ימונו על-ידי הממשלה ויושב-ראש המועצה ימונה מתוך חברי המועצה לפי המלצת שר החינוך.²³

עוד הוגשו, בכנסות ה-17, ה-18 וה-19, הצעות חוק הדורשות לקבוע את שיעור הנציגים של המגזר הערבי בוועד החינוך באופן ההולם את חלקם באוכלוסייה. אף אחת מהצעות החוק לא הגיעה לדיון.²⁴

3. מועצות לאומיות לחינוך – סקירה משווה

בחלק ממדינות העולם יש גוף ממלכתי חינוכי-מקצועי שפועלים בו אזרחים, אנשי חינוך וציבור, לעתים לצד מקבלי ההחלטות, ולו תפקידים וסמכויות בתחום החינוך הקדם-יסודי, החינוך היסודי והחינוך העל-יסודי. גוף זה מכונה לעתים "מועצה לאומית לחינוך" ובמקרים אחרים "ועד חינוך לאומי" וכדומה.

להלן תוצג פעילותן של מועצות לאומיות לחינוך במדינות שבהן נמצאה מועצה מסוג זה, והן ארצות-הברית (ברמת המדינה), בלגיה (מועצה נפרדת לכל אחת מן הקהילות), דנמרק, הולנד, לוקסמבורג, ספרד, פינלנד, צרפת וקנדה (בפרובינציית קוויבק בלבד). לצורך איסוף המידע פנינו למדינות באמצעות הארגון The European Centre for Parliamentary Research and Documentation – ECPRD; כמו כן נעזרנו במנועי חיפוש שונים בתחום החינוך ובמחקר שבוצע עבור הרשת האירופית של מועצות חינוך. נוסף על המדינות שאת המצב בהן פירטנו בהרחבה, יש מועצות חינוך שעוסקות בחינוך יסודי ועל-יסודי בפורטוגל, יוון, קפריסין, אסטוניה, הונגריה וליטא.²⁵ יש לציין כי גם באיטליה, שבדיה, אוסטרליה ובריטניה פעלו בעבר מועצות לחינוך אך הן בוטלו מסיבות שונות.²⁶

ניתוח הממצאים שנאספו במסגרת מחקר זה מלמד כי אין מועצת חינוך אחת זהה לחברתה אך אפשר לאפיין את מועצות החינוך במדינות השונות על-פי כמה פרמטרים מרכזיים: הרכב, תפקיד ועצמאות.

הרכב – להרכב המועצה, להליך בחירת חבריה ולזהותם חשיבות רבה מבחינת תפקיד המועצה ומעמדה. הרכבי מועצות החינוך, מספר החברים בהן והאוכלוסייה שהם מייצגים שונים ממדינה למדינה. ברוב המדינות שבחנו מועצות החינוך הן **מועצות נציגים**: חברי המועצה מייצגים ארגונים חברתיים, קבוצת שונות בעלות עניין במערכת החינוך (לרבות עובדי הוראה, מורים, תלמידים, הורים, גורמים המפעילים בתי-ספר) וקהילות וקבוצות אוכלוסייה שונות (דוגמת קהילות דתיות ואתניות, אנשים עם מוגבלויות

²³ הצעת חוק פ/599/18, של חה"כ זבולון אורלב.

²⁴ הצעות חוק אלו: הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – ייצוג הולם בוועד החינוך), התשס"ח-2008, פ/3368/17, של חה"כ אברהם צרצור, טלב אלסאנע, מוחמד ברכה וגימאל זחאלקה; הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – ייצוג הולם בוועד החינוך), התשס"ט-2009, פ/769/18, של חה"כ אברהם צרצור, מסעוד גנאים, טלב אלסאנע ואחמד טיבי; הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – אחוז הערבים בוועד החינוך), התשע"ג-2013, פ/1266/19, של חה"כ טלב אבו עראר ומסעוד גנאים.

²⁵ בהונגריה, יוון, ליטא, פורטוגל וקפריסין פועלות מועצות חינוך מייצגות שמכהנים בהן בעיקר נציגי ארגונים וגורמים בעלי עניין בתחום החינוך. באסטוניה מועצת החינוך (Haridusfoorum Eesti – Estonian Education Forum) היא מלכ"ר המוכר בחוק, והחברות בו פתוחה בפני כלל הארגונים שפעילותם ניכרת בתחום החינוך במדינה; המועצה דנה בנושאים שונים, על-פי רוב ביוזמת החברים בו ולעתים לפי בקשת שר החינוך.

²⁶ להרחבה בעניין מועצות החינוך שבדיה ובאוסטרליה, ראו: עמי סלנט, מועצות חינוך לאומיות במדינות נבחרות בעולם – סיכום ממצאי חיפוש במאגרי מידע, 14 ביוני 2010. המועצה הלאומית למצוינות בחינוך (National Council for Educational Excellence) בבריטניה הוקמה בשנת 2007 והיו חברים בה אנשי עסקים לצד נציגי ההשכלה הגבוהה ואנשי חינוך (National Council for Educational Excellence: Recommendations, 2008). המועצה לא המשיכה את פעילותה לאחר חילופי השלטון בשנת 2010. מועצת החינוך באיטליה, שהוקמה ב-1974, פורקה ב-31 בדצמבר 2012 (MARCELLI Francesco, Italian Chamber of deputies, ECPRD Response, May 15th, 2013).

וכדומה). באחדות מהן, למשל בספרד ובבלגיה, יותר מ-100 חברים. במועצות מסוג זה אין ייצוג למומחים אקדמיים בתחום החינוך, אלא אם כן ארגונים מסוימים בוחרים לשלוח מומחים אלו כנציגיהם. בהולנד, לעומת זאת, פועלת **מועצת מומחים** אקדמיים בלבד, שאינם מייצגים ארגונים. בצרפת פועלות שתי מועצות: באחת חברים נציגי ארגונים, ובאחרת – מומחים ואישי ציבור. בכמה מדינות, למשל דנמרק, במועצות החינוך חברים מומחים לצד נציגי ארגונים וגופים בעלי עניין. מעמדן וכוחן של מועצות החינוך שבהן חברים נציגי ארגונים נובע ממעמד הארגונים המיוצגים בהן ומיכולתן לבטא קונסנזוס והסכמה חברתית רחבה. במועצות החינוך שבהן יושבים מומחים ואישי ציבור יש חשיבות רבה לאישיותם ולמעמדם של חברי המועצה. במקרים רבים למועצות חינוך המורכבות מנציגים יש מאגר קבוע של מומחים שאתם הן מתייעצות בסוגיות שונות; ואילו מועצות מומחים פונות לארגונים ולגופים בעלי עניין כדי לקבל את עמדתם בסוגיות שהן בוחנות.

תפקיד – כפי שנראה להלן למועצות החינוך תפקידים וסמכויות מגוונים. ככלל, אפשר להבחין בין מועצות חינוך שיש להן תפקידים, סמכויות וחובות ביצוע לבין מועצות מייעצות. מועצות מן הסוג הראשון קיימות במדינות ארצות-הברית ופינלנד ומועצות מן הסוג השני – במדינות אירופה ובקוויבק. **מועצות שיש להן סמכויות ביצוע**, הנקראות "ועד חינוך לאומי", הן גורם מרכזי בתפקודה של מערכת החינוך במדינות שבהן הן קיימות. יש להן סמכויות בתחומים של התוויית מדיניות ויישומה, גיבוש חזון ואסטרטגיה ארוכת טווח למערכת החינוך, רישוי עובדי הוראה, קביעת תוכני ההוראה, מדידה והערכה ועוד. מועצות מסוג זה אופייניות למדינות שבהן לדרגי שלטון נמוכים סמכויות רבות בתחום החינוך ויש מסורת של מעורבות הציבור בתהליכי ממשל. **מועצות מייעצות** הן גופים המייעצים לשר החינוך או לפרלמנט בסוגיות הנוגעות לחינוך, לעתים לפי בקשה ולעתים ביוזמה עצמית. במדינות אחדות, דוגמת ספרד וקוויבק, מוטלת על הממשלה חובה להיוועץ עם המועצה אך היא איננה מחויבת להיענות להמלצותיה. בחלק גדול מן המדינות שבהן יש מועצות מייעצות, המועצה מעריכה את מצבה של מערכת החינוך ומפרסמת דוח תקופתי בנושא זה.

עצמאות – מידת העצמאות של מועצות החינוך נמדדת בכמה פרמטרים, ובין היתר העצמאות התקציבית של המועצה, המערך הארגוני והמינהלי שעומד לרשותה, היכולת שלה לקיים מחקר עצמאי, מעורבות הממשלה בקביעת חברי המועצה ומעמדם של נציגי הממשלה במועצה. אף שהרציונל לקיומן של מועצות חינוך מבוסס, בין השאר, על הטענה כי המועצה מאפשרת הפרדה בין הדרג הפוליטי לתכנון מדיניות בתחום החינוך, אף אחת ממועצות החינוך איננה עצמאית לחלוטין. תקציב מועצת החינוך נקבע על-פי רוב על-ידי גורמים בדרג הפוליטי (משרד החינוך, הממשלה או הפרלמנט) אף שלמועצות יש עצמאות בשימוש בו. מועצות חינוך אחדות פועלות בהתאם לתוכנית העבודה המאושרת בדרג הפוליטי. ברוב המועצות שבדקנו מינוי חלק מהחברים או כולם הוא בידי הממשלה. במועצות אחדות נציגי הממשל חברים במועצה ובמועצות אחרות שר החינוך עצמו או אדם מטעמו מכהן כיו"ר שלה. יתר על כן, ברוב המקרים הסגל המינהלי של המועצה ממונה על-ידי משרד החינוך או מועסק ישירות על-ידו.

באיחוד האירופי פועלת רשת אירופית של מועצות חינוך (EUNEC), וחברות בה רוב המועצות הלאומיות לחינוך במדינות אלה. בשנת 2010 פרסמה הרשת מחקר שבחן לעומק את פעילותן ותפקודן של כמה מהמועצות, והתמקד במועצות לחינוך הפועלות כגופים מייעצים. על בסיס ממצאי הבדיקה גיבשו החוקרים את ההמלצות שלהן למחוקקים ולקובעי מדיניות בתחום החינוך, שמטרתן הגדלת האפקטיביות של מועצות לאומיות לחינוך ושיפור עבודתן ומעמדן:

- להעניק למועצת החינוך מעמד בחוק – מהלך המונע חוסר תפקוד מצדה ומקטין את הסיכון כי תבוטל.

- לקבוע בחוק במפורט את תפקידיה של המועצה בהתאם למבנה הפוליטי ולמבנה מערכת החינוך במדינה.
  - לקבוע בחוק במפורט את הנקודות בתהליכי החקיקה, התכנון וקביעת המדיניות שבהן נדרשת התערבות המועצה. כך תימנע התעלמות מן המועצה בתהליכים אלו, והיא תוכל לתכנן ולתזמן את מעורבותה ולהגדיל את השפעתה.
  - להבטיח למועצה מימון מספיק ועצמאות בשימוש בו ולהקצות לה ולחבריה כלים מינהליים וארגוניים המאפשרים להם למלא את עבודתם.
  - להגדיל את המחויבות של הממשלה למועצה ולשפר את הקשר בינה לבין הממשל באמצעות מינוי פקידי ממשל בכירים למנגנון המינהלי/ארגוני שלה וכן הבטחת כהונתם של נציגי ממשלה במועצה כחברים מלאים או כמשקיפים.
  - לאפשר מעורבות של קבוצות וקהילות שונות בעבודת המועצה, הן באמצעות קביעת נציגיהן כחברי המועצה והן באמצעות גיבוש מנגנונים של היוועצות והידברות עם מומחים וארגונים בחברה האזרחית.
  - להגדיל את מספר הגופים הממשלתיים הנהנים מעבודתה של המועצה, למשל על-ידי מתן אפשרות לפרלמנט להיוועץ בה.
  - לצד המעמד החוקי שניתן למועצה, יש לתת מקום לגמישות, לשיקול הדעת העצמאי וליוזמות הבאות מן המועצה.
  - לאפשר למועצה להשקיע במדידה, פיקוח, הערכה ומחקר, כדי להגדיל את בסיס הידע שעליו היא מבססת את המלצותיה.²⁷
- בסקירת המועצות הלאומיות לחינוך בעולם, המובאת להלן, הפרדנו בין מועצות שיש להן סמכויות ביצוע למועצות חינוך מייעצות.

3.1 מועצות לחינוך שיש להן סמכויות ביצוע

3.1.1 פינלנד

ועד החינוך הלאומי של פינלנד (Opetushallitus – Finnish National Board of Education) הוא רשות עצמאית, הפועלת לצד משרד החינוך והתרבות של פינלנד וכפופה לשר החינוך. הוועד מסייע לשר בתכנון ובפיתוח של מדיניות חינוך, ולו סמכויות ותפקידים בתחום החינוך הקדם-יסודי, חינוך חובה (כיתות א'–ט'), חינוך תיכוני עיוני ומקצועי וחינוך למבוגרים. ועד החינוך בפינלנד הוקם בשנת 1991 כמיזוג של שני גופים קיימים – הוועד הלאומי לחינוך כללי והוועד הלאומי לחינוך מקצועי. תפקידי הוועד, הרכבו, סמכויותיו ואופן פעולתו נוסחו מחדש בחוק הוועד הלאומי לחינוך מ-2008.²⁸

²⁷ Marleen Brans, Jan Van Damme and Jonathan Gaskell, "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010

²⁸ [Decree on the National Board of Education](#) (805/2008)

תחומי האחריות של הוועד הם בעיקר, אך לא רק, בתחום התכנון והפיתוח, בעוד משרד החינוך והרשויות המקומיות אחראים ככלל לתפעולה השוטף של מערכת החינוך ולתקצובה. ועד החינוך מונהל על-ידי ועד מנהל, הממונה על-ידי הממשלה לתקופה של ארבע שנים. בוועד המנהל 15 חברים ובהם חברי פרלמנט, אישי ציבור, נציגי מערכת החינוך ומומחים מתחום החינוך והכלכלה. בראש ועד החינוך עומד מנהל מקצועי, ויש בו חמש מחלקות: מחלקה לחינוך כללי, מחלקה לחינוך מקצועי והכשרה, מחלקה לשירותי מדידה, בקרה והערכה, מחלקה לשירותי חינוך ומינהל ומחלקה לחינוך לאוכלוסייה הדוברת שבדית. נוסף על כך, ועד החינוך מנהל 11 מוסדות חינוך שבבעלות המדינה. לוועד אין סמכויות בתחום ההשכלה הגבוהה, אך הוא מסייע לאוניברסיטאות ולמכללות בכל הנוגע למיון תלמידים ועוסק בהערכת תארים אקדמיים זרים.

לוועד מגוון רחב של סמכויות ותפקידים, חלקם בפיתוח ובתכנון וחלקם בביצוע. בין סמכויות הוועד ותפקידיו:

פיתוח ותכנון אסטרטגי של המדיניות החינוכית בפינלנד, לרבות קביעת יעדים ארוכי-טווח למערכת החינוך בשלבי השונים, ניסוח תוכניות הלימודים בחינוך הקדם-יסודי, בחינוך החובה ובחינוך התיכוני, תוכניות להכשרה בחינוך המקצועי וחינוך מבוגרים וקביעת הכישורים והמיומנויות הנדרשים לקבלת תעודות בחינוך המקצועי ובחינוך מבוגרים.

מדידה, הערכה ובקרה של מערכת החינוך – הוועד אחראי לבחינת הישגי התלמידים ומערכת החינוך בשלבי החינוך השונים והתאמתם ליעדים שנקבעו בתוכניות הלימודים השונות, לבדיקת אינדיקטורים שונים לגבי מערכת החינוך ולקיום השוואות בין-לאומיות בתחום החינוך. הוועד אף מקיים פעילויות הערכה ובקרה קצרות וממושכות בנושאים שונים.

שירותי מידע על מערכת החינוך – הוועד מחזיק מאגרי מידע בתחום החינוך, מתאם ביניהם ומפיק מהם נתונים, על מנת לחזות צרכים בתחום החינוך ולאפשר תכנון אסטרטגי. הוועד מופקד גם על המערכת הפיננסית המסדירה את העברת התקציבים בתחום החינוך.

שירותי תמיכה שונים למערכת החינוך – הוועד פועל בתחומים מגוונים, לרבות פיתוח והפצה של חומרי למידה, הערכת תעודות ממוסדות חינוך זרים, ארגון בחינות בשפה הפינית הנדרשות לשם קבלת אזרחות המדינה, ארגון ומימון של השתלמויות מורים, החזקת מרשם תלמידים לצורכי מיון והרשמה במוסדות חינוך תיכוניים עיוניים ומקצועיים, מכללות ואוניברסיטאות.²⁹

3.1.2. ארצות-הברית

בדיון בוועד החינוך המדינתיים בארצות-הברית יש לזכור כי מערכת החינוך בארצות-הברית היא מערכת מבוזרת מאוד, שהתפתחה על בסיס מקומי. לממשל הפדרלי יש סמכויות מעטות (אף כי בעשורים האחרונים מעורבותו גדלה והולכת) ורוב הסמכויות בתחום החינוך נתונות בידי המדינות, ובחלקן אף בידי גורמים ברמות שלטון נמוכות יותר. אחד המאפיינים הייחודיים של מערכת זו הוא ועדי החינוך, הפועלים במדינות רבות ברמה המקומית, המחוזית והמדינתית, כחלק ממערכת החינוך; בוועדים פועלים אזרחים וגורמים בעלי עניין, ויש להם תפקיד בקביעת מדיניות החינוך וביישומה.³⁰

²⁹ אתר האינטרנט של [ועד החינוך הלאומי של פינלנד](#), כניסה אחרונה ב-9 במאי 2013. Marjaana Solanne, Research Officer, Parliament of Finland, ECPRD Response, May 23rd, 2013.

³⁰ Thomas B. Timar, "The Institutional Role of State Education Departments: A Historical Perspective", *American Journal of Education* 105 (May 1997).

ועדי החינוך המדינתיים (State Boards of Education) מאוגדים בארגון הלאומי של ועדי חינוך מדינתיים (NASBE), האוסף מידע מקיף על תפקידיהם ופעילותם. על-פי פרסומי הארגון, בארצות-הברית יש מסורת ארוכה של מתן סמכויות בענייני מדיניות וממשל בתחום החינוך לוועדי חינוך מדינתיים. ועד החינוך המדינתי הראשון הוקם במדינת מסצ'וסטס בשנת 1837 וכיום פועלים ועדי חינוך מדינתיים בכל המדינות מלבד שתיים, ויסקונסין ומינסוטה. לטענת הארגון, קיומם של ועדי החינוך ופעילותם מביאים לידי ביטוי שני עקרונות מרכזיים במדיניות החינוך בארצות-הברית: שיתוף הציבור בקביעת מדיניות בתחום החינוך והפרדה בין מדיניות החינוך לפוליטיקה מפלגתית. ועד החינוך המדינתי אמור לשמש גורם בלתי תלוי בתהליך קבלת ההחלטות ולהתמקד בתמונה הרחבה, בגיבוש חזון וצרכים ארוכי טווח של החינוך הציבורי ובקביעת מדיניות המבוססת על טובת הציבור והתלמידים. לוועד החינוך מעמד מרכזי במבנה מערכת החינוך במדינה, ותפקידו הנגזרים ממעמדו זה הם **קידום מדיניות החינוך** – העמדת נושא החינוך במרכז תשומת הלב של הממשל ונבחרי הציבור, הגדרת חזון מערכת החינוך ויעדיה בטווח הארוך ובניית כלי מדיניות התואמים יעדים אלה; **תיווך** בין גורמים שונים ורמות שונות של שלטון המעורבים בעבודתה של מערכת החינוך, ובהם הציבור הרחב, מחנכים ואחרים, ותרגום הסוגיות המועלות בידי הציבור הרחב, נבחרי הציבור וארגוני מגזר שלישי שונים לכלי מדיניות והעברתם למערכת והחינוך, בד בבד עם למידת צרכיה ומצוקותיה של מערכת החינוך ודיווח עליהם לנבחרי הציבור, גורמי שלטון והציבור הרחב; מתן **במה לשיח פתוח** ואפשרות ליצירת **הסכמה רחבה** בין גורמים שונים המבקשים להשפיע על מדיניות החינוך.³¹

למרות הצהרות אלו, היחסים בין ועד החינוך המדינתי לדרג הפוליטי במדינה הם יחסים מורכבים, ואינם מתנהלים תמיד על מי מנוחות. חוקרים העוסקים במדיניות חינוך בארצות-הברית טוענים כי בעשורים האחרונים גדלה מעורבותם של מושלי המדינה בחינוך, על רקע דרישות הולכות וגדלות מצד הממשל הפדרלי בתחום זה, עניין גובר מן ציבור וגידול בחלקו של החינוך בתקציב המדינה. אחד האמצעים ששימשו את מושלי המדינות לרכז בידיהם השפעה מסוג זה הוא ועד החינוך המדינתי, האחראי במקרים רבים גם למינוי ראש מחלקת החינוך במדינה. בשל תהליכים אלה, הגדילו מושלי המדינות, לעתים באמצעות שינויים בחקיקה, את השפעתם על בחירת חברי הוועד, ונתנו בידיהם סמכויות רבות יותר – לעתים קרובות תוך צמצום ואף ביטול של סמכויותיו של ראש מחלקת החינוך במדינה.³² מאידך גיסא, במקרים אחרים, העדיפו מושלי המדינה לצמצם את סמכויות ועד החינוך המדינתי ולהגדיל את סמכויותיו של מנהל מחלקת החינוך. לדוגמה, ועד החינוך של מדינת מינסוטה, שפעל מראשית המאה ה-20 עד שנת 1999, בוטל באמצעות שינוי חקיקה על רקע ניסיון, שלא נתמך בידי הדרג הפוליטי במדינה, לקדם שינויים בתוכנית הלימודים במדינה. חוקרים שעסקו בפרשה זו מציינים כי בעשורים האחרונים לקיומו של ועד החינוך רוקנו האקלים הפוליטי ומבנה הממשל במינסוטה את ועד החינוך מסמכויות ומהשפעה, והוא נתפס כגוף שחשיבותו שולית. מאמציו ליישם מדיניות חינוך שנויה במחלוקת הביאו לביטולו ולהעברת תפקידו למנהל מחלקת החינוך במדינה, שהוא מינוי של המושל, והכול ללא מחאה מצד המערכת הפוליטית או הציבור.³³

³¹ National Association of State Boards of Education, "[State Boards: A Critical Link to Quality Education](#)", *Policy Update*, 18, 2 (March 2011).

³² Arnold F. Shober, "Governors Make the Grade: Growing Gubernatorial Influence in State Education Policy", *Peabody Journal of Education*, 187 (2012), pp. 559–575. David T. Conley, **Who Governs Our Schools?: Changing Roles and Responsibilities**, Teachers College Press, 2003.

³³ במינסוטה היה קיים ועד חינוך מדינתי מראשית המאה ה-20 והוא בוטל בשנת 1999 באמצעות החלטת המחוקק. ראו: Karen Evans Stout & Byron Stevens, "[A State Board's Demise: The Case of the Failed Diversity Rule](#)", *The State Education Standard* (Winter 2002).

על-פי פרסומי ארגון הגג של ועדי החינוך המדינתיים, לוועדים אלו יש מגוון רחב של סמכויות, המוגדרות בדרך אחרת בכל מדינה. סמכויותיהם של הוועדים הן בתחומים אלה:

- מינוי בעלי תפקידים במערכת החינוך במדינה, לרבות העומד בראש מחלקת החינוך בחלק מן המדינות;
- קביעת סטנדרטים לתוכניות לימוד במדינה ואישור של סטנדרטים המשותפים לכמה מדינות;
- קביעת דרישות סף ממסיימי תיכון;
- גיבוש מערכת המבחנים ותוכנית ההערכה במדינה;
- רישוי מורים ובעלי מקצוע בתחום החינוך;
- גיבוש מבנה השתלמויות המורים;
- קביעת סטנדרטים לרישוי מוסדות חינוך;
- יישום חקיקה ומדיניות פדרליות, פנייה לקבלת מענקים ממשלתיים והפצתם;
- קביעת הוראות ותקנות לניהול תוכניות חינוך מדינתיות;³⁴

קיומם של ועדי החינוך המדינתיים נקבע בחוקה או בחקיקה של כל מדינה. חברים בהם 7–21 חברים, המייצגים גופים שונים בעלי עניין במערכת החינוך. כהונתו של ועד החינוך נמשכת שלוש שנים עד תשע שנים. יש כמה מודלים לקביעת הרכב ועד החינוך: ב-33 מדינות המושל ממנה את ועד החינוך, בתשע מדינות ועד החינוך נבחר על-ידי הציבור, בשתיים מהן הגוף המחוקק ממנה את ועד החינוך ובחמש מדינות הבחירה של חברי ועד החינוך נחלקת בין המושל, הציבור והמחוקק. 23 מוועדי החינוך המדינתיים ממנים את ראש מחלקת החינוך במדינה או ממליצים על מינויו (לתפקיד זה תארים שונים במדינות שונות: Superintendent of Public Instruction, Commissioner of Education, Secretary of Education); במדינות אחרות אדם זה מתמנה בידי המושל (15 מדינות) או נבחר על-ידי הציבור (12 מדינות).³⁵

להלן נתאר בפירוט את עבודת ועד החינוך המדינתי בשלוש מדינות: אריזונה, שבה ועד החינוך נבחר בידי מושל המדינה והרכבו קבוע בחוק; מישיגן, שבה הוועד נבחר ישירות בידי הציבור; מדינת וושינגטון, שבה בחירת חברי הוועד נחלקת בין גורמים שונים. התיאורים שלהלן מלמדים על מגוון התפקידים, הסמכויות וההרכבים של ועדי החינוך המדינתיים בארצות-הברית.

אריזונה

ועד החינוך המדינתי של אריזונה נוסד על-פי חוקת המדינה, המונה את הוועד בראש הגופים הממונים על התנהלותה של מערכת החינוך הציבורית במדינה ועל הפיקוח עליה. חוקת המדינה קובעת גם את הרכב הוועד.³⁶ בוועד 11 חברים: ראש מחלקת החינוך במדינה (הנושא בתואר המפקח על החינוך

³⁴ National Association of State Boards of Education, "[State Boards: A Critical Link to Quality Education](#)", *Policy Update*, 18, 2 (March 2011).

³⁵ National Association of State Boards of Education, "[State Education Governance: State-by-State Chart of Essential Governance Information](#)", March 2013.

³⁶ Arizona State Constitution, [Article 11, Sections 2-3](#).

הציבורי ונבחר ישירות על-ידי הציבור), שני נציגי ההשכלה הגבוהה, ארבעה נציגי ציבור, בעלים או מנהל של בית-ספר פרטי, מפקח מחוזי בחינוך העל-יסודי, מפקח בחינוך היסודי ומורה. משך כהונתם של חברי הוועד הוא ארבע שנים. חברי הוועד, מלבד המפקח על החינוך הציבורי במדינה, ממונים על-יד המושל בהסכמת הסנאט. תפקידו של המפקח על החינוך הציבורי במדינה ליישם את המדיניות והכללים שקובע הוועד.³⁷

הוראות החוק באריזונה מקנות לוועד החינוך מספר רב של סמכויות ותפקידים, חלקם כלליים ורחבים מאוד וחלקם ספציפיים, ובהם:

1. לפקח על התנהלותה של מערכת החינוך הציבורית, להסדיר התנהלות זו ולאמץ כל הוראה או מדיניות שהוא מוצא לנכון לשם הגשמת מטרה זאת;
2. להמליץ למחוקק על שינויים או תוספות לחקיקה הנוגעים לבתי-ספר;
3. להכין, לפרסם ולהפיץ דוחות הנוגעים למצב מערכת החינוך;
4. לסייע ביישום ובאכיפה של החקיקה הנוגעת לבתי-הספר;
5. לקבוע את משך חינוך החובה;
6. לקבוע את המיומנויות והידע הנדרשים בעת סיום כיתה ג', כיתה ח' ובית-הספר התיכון;
7. לפקח על תהליך הרישוי של עובדי הוראה ועובדי חינוך אחרים שאינם עוסקים ישירות בהוראה ולנהל תהליך זה;
8. לקבוע כללים הנוגעים לבחינות;
9. לקיים מערכת הערכה, איסוף מידע ודיווח על הישגי תלמידים;
10. לפתח מדריך לשימוש בתי-הספר בכל הנוגע לחינוך אזרחי, מוסרי ואתי;
11. לאמץ כללים לשימוש בתי-הספר לזיהוי תלמידים מחוננים ולפיתוח תוכניות עבורם;
12. לקבל מענקים פדרליים התומכים בהשגת יעדיה של מערכת החינוך, לחלקם ולפקח על השימוש בהם.

עוד נקבע בחוק כי ועד החינוך המדינתי קובע את הכללים להתנהלותו, מעסיק עובדים בהמלצת המפקח על החינוך הציבורי במדינה ומציג את התקציב הנדרש לפעילותו בפני המחוקק, המאשר את התקציב.³⁸

מישיגן

ועד החינוך המדינתי של מישיגן נוסד בראשית המאה ה-20. חוקת המדינה מ-1963 הסדירה מחדש את מבנהו ואת מעמדו. לפי סעיף 3 בחוקה, "ההנהגה והפיקוח הכללי על כל החינוך הציבורי [...] מוטלות על ועד החינוך המדינתי". הוועד הוא הגוף הממונה על התכנון והתיאום בכלל מערכת החינוך הציבורית והמייצע למחוקק בכל הנוגע לצרכים ולדרישות התקציביות של מערכת זו.³⁹

³⁷ אתר האינטרנט של [ועד החינוך של אריזונה](#), כניסה אחרונה ב-22 במאי 2013.

³⁸ Arizona Revised Statutes, [articles 15-201–15-215](#)

³⁹ [Constitution of Michigan, 1963](#).

פעילותו ותפקידו של הוועד מוסדרים בחוק ועד החינוך המדינתי מ-1964. על-פי החוק, מכהנים בוועד שמונה חברים, הנבחרים על-ידי הציבור בהתאם למחוזות החינוך במדינה ויש להם השתייכות מפלגתית. החברים נבחרים לתקופת כהונה של שמונה שנים, ובכל שנתיים מתחלפים שניים מחברי הוועד. אם חבר ועד מסיים את כהונתו בטרם חלפה תקופת הכהונה הקבועה בחוק, המושל ממנה לו מחליף. ועד החינוך ממנה את ראש מחלקת החינוך במדינה וקובע את משך הכהונה שלו. ראש מחלקת החינוך עומד בראש הוועד ואחראי ליישום המדיניות שלו אך אין לו זכות הצבעה בוועד. מושל המדינה אף הוא חבר הוועד ללא זכות הצבעה. כדי לבצע את תפקידו בתחום מערכת החינוך הציבורית הוועד רשאי להתקין תקנות, כללים והוראות בנוגע למערכת החינוך ולערוך ולפרסם מחקרים. ישיבות ועד החינוך מתקיימות אחת לחודש לפחות.⁴⁰

מדינת ושינגטון

ועד החינוך המדינתי של מדינת ושינגטון פועל מאז 1877. יש בו 16 חברים, ובהם חמישה חברים הנבחרים בידי ראשי ועדי החינוך המקומיים, נציג אחד של בתי-הספר הפרטיים, הנבחר על-ידם, ראש מחלקת החינוך במדינה, הנבחר על-ידי הציבור, ושבעה חברים שנבחרים בידי המושל. כל אחד מן החברים בוועד מלבד הממונה על החינוך נבחר לכהונה של ארבע שנים ויכול לכהן שתי תקופות כהונה לכל היותר. חברי הוועד הממונים על-ידי מושל המדינה חייבים להיות אנשים שהראו עניין בחינוך הציבורי, שתומכים בשיפור החינוך ויש להם עבר חיובי של שירות. עליהם להיות מסוגלים להקדיש די זמן לתפקידם כחברי הוועד. במינוי נציגיו בוועד, על מושל המדינה להתחשב במגוון האוכלוסיות במדינה. סנאט מדינת ושינגטון מאשר את מינוי המושל. כמו כן מתמנים לוועד שני תלמידי תיכון, הנבחרים בידי התאחדות מועצות התלמידים במדינה אך אין להם זכות הצבעה בוועד. יו"ר ועד החינוך מתמנה על-ידי חבריו.⁴¹

תפקידי הוועד מפורטים בחוק המדינה. על-פי החוק, מטרת ועד החינוך היא לספק תמיכה (advocacy) ופיקוח אסטרטגי (strategic oversight) לחינוך הציבורי, ליישם מערכת אחידה של אחריותיות (accountability), המבוססת על סטנדרטים לשיפור ההישגים של תלמידים, לשמש גורם מנהיג ביצירת מערכת המעניקה חינוך אישי לכל תלמיד ומכבדת את מגוון התרבויות, הכישורים וסגנונות הלמידה של התלמידים השונים ולקדם את הישגי מערכת החינוך ואת יעדיה כפי שהם מנויים בחוק. בהמשך מנויים בחוק תפקידי הוועד, ובהם קביעת יעדים ומטרות לשיפור מערכת החינוך, גיבוש מערכת להערכת הישגי תלמידים המבטיחה הוגנות, שוויון הזדמנויות ודיוק ובחינתה, קביעת המיומנויות והידע הנדרשים מתלמידים בשלבים שונים של מערכת החינוך ובכלל זה ממסיימי תיכון, רישוי מוסדות חינוך פרטיים ועוד. לשם כך על ועד החינוך לקיים פגישות באופן קבוע, להקים ועדות משנה ולהיוועץ עם הציבור וגורמים בעלי עניין.⁴²

באתר האינטרנט של ועד החינוך המדינתי של ושינגטון מוצגים, בין תחומי האחריות והפעילות של הוועד בהתאם לחוק, גם תפקידים אלו: יצירת מערכת אחידה וברורה להערכת הישגים של בתי-ספר ותלמידים בתחומים שונים על מנת לקדם אחריותיות ושקיפות במערכת החינוך, בחינת עמידתם של בתי-הספר במדינה בכללים ובהוראות בסיסיים הנוגעים למערכת החינוך (מספר הימים בשנת הלימודים, מספר שעות הלימוד וכדומה) ומתן אישורים לבתי-ספר לחריגה מכללים אלו, רישוי בתי-ספר

⁴⁰ Michigan State Legislature, [State Board of Education Act 1964](#).

⁴¹ The Washington State Board of Education, [Membership Overview](#), December 2012.

⁴² Revised Code of Washington, [Chapter 28.305](#)

פרטיים, קביעת דרישות הסף והמיומנויות הנדרשות מבוגרי בתי-ספר תיכוניים על מנת להתאימן לדרישות החינוך העל-יסודי ולפיתוח קריירה מקצועית.⁴³

3.2. מועצות חינוך לאומיות מייעצות

3.2.1. בלגיה – קהילה פלמית/קהילה וולונית

בלגיה יש מערכת החינוך נפרדת לקהילה הפלמית ולקהילה הוולונית (דוברת הצרפתית), ולכל אחת מועצת חינוך משלה.

מועצת החינוך הפלמית

המועצה לחינוך של הקהילה הפלמית (Vlaamse Onderwijsraad – Vlor) הוקמה על-פי חוק מ-1990 שאיחד כמה גופים מייעצים שהיו קיימים קודם לכן. בשנת 2004 חוקק חוק חדש, המסדיר את מבנה המועצה ואת פעילותה.⁴⁴ המועצה היא אחד מ-12 גופים מייעצים אסטרטגיים שפועלים בתחומים שונים במסגרת הממשל של הקהילה הפלמית.

במועצה 151 חברים קבועים שהם נציגים של ארגונים וגופים שונים במערכת החינוך המנויים בחוק, לרבות גופים המפעילים מוסדות חינוך, מוסדות להכשרת מורים, ארגוני מורים ובעלי מקצוע אחרים בתחום החינוך, הורים, תלמידים, ארגונים כלכליים-חברתיים, ארגוני תרבות וחברה, מנהלי בתי-ספר, מומחים בעלי ניסיון בשדה החינוך ועוד. לכל אחד מן החברים מתמנה מחליף. במועצה לא חברים נציגי ממשל או מומחים מן האקדמיה (אלא אם כן הם ממונים כנציגי ארגונים). שר החינוך ממנה את החברים לפי המלצות הארגונים, וחלקם נבחרים ישירות על-ידי הקבוצה שהם מייצגים. נשיא המועצה מתמנה על-ידי חבריה. המועצה מתמנה לארבע שנים. במועצה פועלות מועצה כללית (שבה 39 חברים) וארבע מועצות משנה העוסקות בשלבים שונים של החינוך: מועצה לחינוך יסודי (24 חברים), מועצה לחינוך על-יסודי (30 חברים), מועצה להשכלה גבוהה (26 חברים) ומועצה ללמידה לאורך החיים (32 חברים). הרכבה של כל מועצת משנה קבוע בחוק. בכל מועצת משנה כמה ועדות קבועות וזמניות, שבהן 15–20 חברים, העוסקות בנושאים ובסוגיות השונות. המועצה ומועצות המשנה נפגשות כ-10 פעמים בשנה.

במזכירות המועצה מועסקים כ-35 עובדים המטפלים בעניינים מינהליים ומסייעים למועצה במילוי תפקידה באמצעות איסוף מחקר ומידע עדכני בנושאים הנדונים והצגתו, טיפול בניסוח חוות הדעת וכדומה. תקציב המועצה הוא חלק מתקציב משרד החינוך אך למועצה יד חופשית בשימוש בו. המועצה מתמנה לארבע שנים ותפקידיה מוגדרים בחוזה שתוקפו זהה, הנחתם בין המועצה לבין הממשלה. בחוזה נמנים תפקידיה וחובותיה של המועצה כלפי הממשלה ותפקידיה של הממשלה כלפי המועצה ומפורטים הממשקים השונים בין המועצה לממשלה.

למועצה שלושה תפקידים לפי חוק: היוועצות, היוועדות ומחקר. תפקידה המרכזי של המועצה הוא מתן חוות דעת לפי בקשת שר החינוך וההכשרה, לפי בקשת הפרלמנט הפלמי או באופן עצמאי. בתפקידה זה המועצה מעורבת כמעט בכל תהליכי קבלת ההחלטות במערכת החינוך הפלמית. לפי חוק הממשלה מחויבת לבקש חוות דעת מן המועצה במקרים אלה: בעת הגשת הצעת חוק ממשלתית לפרלמנט (למעט

⁴³ אתר האינטרנט של [ועד החינוך של מדינת וושינגטון](#), כניסה אחרונה ב-23 במאי 2013.

⁴⁴ [Decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad](#), from April 2nd, 2004.

כמה יוצאים מן הכלל), לפני אישור מסמכי מדיניות כלליים ולפני אישור פרויקטים זמניים בתחום החינוך.

כאשר מתקבלת במועצה בקשה למתן חוות דעת הסוגיה נדונה במועצת המשנה הרלוונטית ובוועדותיה. הוועדה שבה נדונה הסוגיה מתכנסת פעמים מספר, ככל הנדרש לשם ניסוח המלצה. נוסחה הסופי של חוות הדעת מאושר על-ידי מועצת המשנה הרלוונטית. אם הסוגיה נוגעת לכמה מועצות משנה, המועצה הכללית היא שמאשרת את נוסח חוות הדעת. מכיוון שחוות הדעת מתבקשות תוך כדי הליכי חקיקה ואישור מדיניות, למועצה ניתן פרק זמן של 30 ימים להגשת חוות הדעת שלה. במקרים מיוחדים אפשר לנקוט הליך מזורז ולתת את חוות הדעת של המועצה בתוך 10 ימים. חוות הדעת של המועצה מוגשת בשלב ראשון לשר החינוך. כמו כן, היא מצורפת להצעת החוק או מסמך המדיניות המובא לאישור הפרלמנט ומתפרסמת באתר האינטרנט של המועצה ובאמצעי התקשורת. החוק קובע כי הממשלה איננה מחויבת לנהוג לפי חוות הדעת של המועצה אך במקרה כזה עליה להשיב עליהן ולנמק מדוע אין היא נוהגת לפיהן.

תפקידה השני של המועצה הוא לשמש מסגרת להיוועדות ולדיון בין גורמים שונים בעלי עניין בתחום החינוך בחברה ובקהילה הפלמית החברים המועצה. כחלק מתפקידה זה המועצה ומועצות המשנה מקיימות דיונים בהשתתפות נציגי הארגונים הרלוונטיים, לצורך תיאום יישומם של כלי מדיניות שונים במערכת החינוך. כמו כן, מתקיימים במועצה סמינרים בנושאים ובסוגיות שונות שעל הפרק, שבהם חברי ארגונים וגופים החברים במועצה יכולים ללמוד על עמדותיהם ותפיסותיהם של הגורמים השונים ולדון בהן.

לצד תפקידים אלה וכבסיס להם המועצה משמשת מרכז ידע בתחום החינוך. בתפקידה זה המועצה בוחנת, בסיוע מומחים שונים מן האקדמיה ומחוץ לה, התפתחויות חדשות ובעיות בתחום החינוך, גם ללא כוונה ליתן עצה וחוות דעת מיידית בנושאים אלו. המועצה גם מקיימת סמינרים בהשתתפות מומחים וחברים בארגונים, ובהם נדונים נושאים וסוגיות בתחום החינוך. למועצה אתר אינטרנט ובו מידע מקיף על חינוך, ויש ברשותה ספרייה עשירה הפתוחה לכול.⁴⁵

מועצת החינוך של הקהילה הוולונית

מועצת החינוך של הקהילה הוולונית (דוברת הצרפתית) של בלגיה (Le Conseil de l'education et de la Formation en Communauté Française de Belgique – CEF) הוקמה לפי חוק ב-1990 והמבנה שלה ותפקידיה הוסדרו במפורט בחוק משנת 2001.⁴⁶

המועצה היא גוף מייצג לממשלה בנושאי חינוך והכשרה מקצועית, וחברים בו 100 נציגים מ-28 ארגונים הקבועים בחוק. החברים מתחלקים בין שני בתים, בית ההוראה (La Chambre de l'Enseignement) ובית ההכשרה המקצועית (La Chambre de la Formation). בבית ההוראה 60 חברים, בהם נציגי ממשל, נציגי גורמים המפעילים מוסדות חינוך ועובדי הוראה, נציגי ארגוני תלמידים והורים, נציגי

⁴⁵ [The Flemish Education Council – Improved policymaking through consultation](#), on Vlor website.

Marleen Brans, Jan Van Damme and Jonathan Gaskell, "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010

⁴⁶ [Décret créant le Conseil de l'Education et de la Formation de la Communauté française](#), 1990, [Arrêté du Gouvernement de la Communauté française fixant la composition et le fonctionnement du Conseil de l'Education et de la Formation de la Communauté française](#), 2001

ההשכלה הגבוהה ועוד. בבית ההכשרה המקצועית 40 חברים, ובהם נציגי ארגונים מקצועיים, נציגי ארגונים חברתיים, נציגי ארגוני מעסיקים ועוד. חלק מן החברים מתמנים בידי שר החינוך, בהמלצת הארגונים, וחלקם מתמנים ישירות בידי הארגונים. לכל אחד מן החברים מתמנה מחליף. המועצה מכהנת תקופה של ארבע שנים וחבר יוכל להתמנות לשתי תקופות כהונה בלבד. חברי כל בית ממנים את אחד החברים בו ליו"ר הבית, והוא מכהן בתפקידו ארבע שנים. יושבי-ראש הבתים חולקים ביניהם את תפקיד נשיא המועצה ברוטציה. מזכירות המועצה מתמנה על-ידי נשיאות הממשלה של הקהילה הוולונית ומועסקים בה שישה מנהלי פרויקטים, המטפלים בסוגיות השונות שהמועצה עוסקת בהן, וכן צוות סיוע מינהלי.

המועצה משמשת גוף מייצג לממשלה ובמה להתדיינות בין גורמים שונים בעלי עניין בתחום החינוך וההכשרה המקצועית. תפקידי המועצה כפי שהם מוגדרים בחוק: **לספק חוות דעת בנושא חינוך והכשרה מקצועית; להציע הצעות הנוגעות לקשר בין חינוך, הכשרה מקצועית, תעסוקה וצורכי החברה על בסיס התייעצות והתדיינות עם גורמים שונים בתחום, ולהגיש חוות דעת על כל הרפורמות המרכזיות בתחומי החינוך וההכשרה המקצועית.**

רוב חוות הדעת שנכתבות במועצה הן יזומות, וכל אחד מן החברים במועצה יכול להציע סוגיה לביורר בחוות דעת. שרי הממשלה יכולים לפנות למועצה בבקשה שתכין חוות דעת בסוגיות שונות שעל הפרק. בכל שנה המועצה קובעת תוכנית עבודה שבה מוגדרים הנושאים שתדון בהם. רוב הסוגיות שהמועצה כותבת עליהן הן בנושאים אסטרטגיים, שמציבים למערכת החינוך יעדים ארוכי טווח. לכל אחד מן הנושאים ממונה מנהל פרויקט, איש מקצוע המומחה בתחום החינוך שהוא עובד המזכירות, והוא אוסף את המידע ואת המחקרים הרלוונטיים לנושא ומשתתף בפגישות המועצה. נוסח חוות הדעת הסופית מאושר על-ידי מליאת המועצה ולעתים נכללת בו דעת מיעוט. חוות הדעת מופצת למשרדי הממשלה ומתפרסמת באתר האינטרנט של המועצה.⁴⁷

3.2.2. דנמרק

בדנמרק יש חמש מועצות, המתמחות כל אחת בשלבים ובתחומים שונים של חינוך: מועצה לחינוך חובה (שנה של חינוך קדם-יסודי ו-10 שנים של חינוך יסודי וחיטובת-הביניים), מועצה לחינוך על-יסודי, מועצה להכשרה מקצועית, מועצה להשכלה גבוהה ומועצה לחינוך מבוגרים. להלן נתמקד במועצה לחינוך חובה, ששמה הרשמי הוא – Radet for Evaluering og kvalitetsudvikling af Folkeskolen – המועצה להערכה ופיתוח איכות בחינוך החובה.

המועצה במתכונתה הנוכחית הוקמה בשנת 2006 באמצעות תיקון לחוק החינוך היסודי והוספת פרק 11 לו, שבו מוגדרים תפקידי המועצה ודרכי פעולתה.⁴⁸ המועצה קיימת במתכונת קודמת מאז שנת 1993.

במועצה שני גופים: ועד מנהל, ובו שלושה עד חמישה מומחים מתחום החינוך, הממונים על-ידי שר החינוך ומתוכם נבחר נשיא המועצה; מליאת המועצה, ובה 21 חברים הממונים על-ידי השר על-פי המלצתם של ארגונים, ובהם: השלטון המקומי, ארגוני הורים ותלמידים, ארגוני מורים ומנהלי בתי-ספר, ארגוני עובדים, ארגונים במגזר השלישי, ארגוני אנשים עם מוגבלויות ועוד. חברי המועצה נבחרים

⁴⁷ אתר האינטרנט של [מועצת החינוך של הקהילה הוולונית](#), כניסה אחרונה ב-19 במאי 2013.

Marleen Brans, Jan Van Damme and Jonathan Gaskell, "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010

⁴⁸ [Bekendtgørelse af lov om folkeskolen](#)

לשלוש שנים (מלבד תלמידים, המכהנים שנה אחת). המועצה נפגשת פעמיים בשנה לפחות, וכמו כן היא מתכנסת על-פי בקשת הוועד המנהל או שלושה מחברי המועצה. במזכירות המועצה מועסקים ארבעה עובדים. למועצה יש תקציב עצמאי המיועד למחקר.

תפקידי המועצה כפי שהם מוגדרים בחוק הם להעריך את מערכת החינוך ולהציע חוות דעת וייעוץ בעניין האיכות הפדגוגית שלה והישגי תלמידים בחינוך החובה. במיוחד נדרש מן המועצה להעריך את תרומתם של בתי-הספר לצמצום פערים בין אוכלוסיות שונות בחברה, להגדלת השוויון והאינטגרציה ולהתמודדות עם תופעות שליליות הנובעות מן הרקע החלש של תלמידים מאוכלוסיות שונות. עוד קובע החוק כי הממשלה יכולה להתייעץ עם המועצה בנושאים ובסוגיות שעל סדר-היום. למועצה יש זכות להגיש ביוזמתה חוות דעת בנושאים שונים הקשורים לאיכות החינוך היסודי.

המועצה מקיימת דיונים וסמינרים כמה פעמים בשנה, שבהם מתקיים דיאלוג בין החברים במועצה ונבחנות סוגיות הנוגעות לאיכות החינוך. הוועד המנהל של המועצה מגיש לשר החינוך דוח הערכה שנתי על איכות מערכת החינוך, ובכל שנה הדוח מתמקד ועוסק בהרחבה בנושאים אחרים. הדוח נדון במליאת המועצה ונוספות לו הערות החברים בה. נוסף על כך, הוועד המנהל מגיש דוחות והמלצות הקשורים באיכות בתי-הספר היסודיים. ההמלצות נדונות אף הן במליאת המועצה וחברי המועצה מוסיפים להן את הערותיהם. הדוחות המוגשים לשר מפורסמים גם באתר המועצה, ולצדם מפרסמת המועצה עלוני מידע רבעוניים וחוברות המסכמות את הערכותיה וממצאיה ומיועדות לציבור הרחב.⁴⁹

3.2.3. הולנד

מועצת החינוך של הולנד (De Onderwijsraad) היא גוף ממלכתי עצמאי המייעץ לשר החינוך, המדע והתרבות, לשר הכלכלה, לפרלמנט ולרשויות מקומיות בענייני חינוך. המועצה קיימת מאז שנת 1919 אך בשנת 1997 נוסחו מחדש המבנה של המועצה וסמכויותיה באמצעות חוק מועצת החינוך.⁵⁰ בחוק מוגדרים שלושת תפקידיה של המועצה:

א. ייעוץ לפי בקשה או שלא לפי בקשה לשרי הממשלה ולשני בתי-הפרלמנט בנושאי חינוך, מדיניות וחקיקה. השרים יכולים לפנות למועצה בבקשת עצה או המלצה בנושאי מדיניות או חקיקה, אך המועצה פועלת גם כגוף מחקר עצמאי, שמספק ניתוחים בסוגיות שעל הפרק ומציע פתרונות לקראת גיבוש מדיניות חדשה.

ב. המלצה לעניין יישום חוקים, תקנות או הוראות בתחום החינוך. השר יכול לפנות למועצה בבקשה לייעוץ כאשר יש צורך בהחלטה על יישום הוראות המשרד במקרים ספציפיים.

ג. רשויות מקומיות יכולות לפנות למועצה בבקשה שתביע את דעתה בשאלה הנוגעת ליישום מדיניות החינוך ברמה המקומית או בנוגע למחלוקת בין גורמים ברמות שונות של הממשל בנוגע ליישום מדיניות החינוך.

המלצות המועצה אינן מחייבות את הגורמים הנוגעים בדבר.

⁴⁹ אתר האינטרנט של [המועצה לחינוך חובה](#) בדנמרק. כניסה אחרונה, 13 במאי 2013.

Marleen Brans, Jan Van Damme and Jonathan Gaskell, "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010

⁵⁰ The Education Council Act of 15 May 1997, Statute Book 220

במועצת החינוך עד 12 חברים, והם מוצעים על-ידי הממשלה וממונים באופן רשמי על-ידי המלך. חברי המועצה הם מומחים עצמאיים, שאינם מייצגים גורמים בעלי עניין. שישה מהם נבחרים על בסיס מומחיות אקדמית (לא בהכרח בתחום החינוך) ושישה נבחרים על בסיס מומחיות או ניסיון מקצועי. עליהם לייצג את מגוון קבוצות האוכלוסייה, המעמדות החברתיים והדתות הקיימים בחברה ההולנדית. מאז 2008 ממונים חברי המועצה לתקופה של שנתיים. במזכירות המועצה מועסקים 20 עובדים קבועים, ובהם 12 עובדי מחקר מקצועיים ושמונה עובדים מינהליים.

המועצה עוסקת בכל שנה ב-10–15 סוגיות. המלצות המועצה נכתבות בידי ועדות משנה של המועצה, המוקמות לשם טיפול בסוגיות השונות. בוועדות המשנה חברים יו"ר המועצה, שניים או שלושה חברי המועצה, עובדים של המועצה ומומחים חיצוניים נוספים. כל ועדת משנה פועלת שישה עד שמונה חודשים ומקיימת ישיבות ככל הנדרש לשם ניסוח ההמלצות. במהלך עבודתה ועדת המשנה אוספת עדויות, מתייעצת עם מומחים ומקבלת מידע מבעלי עניין. הנוסח הסופי של ההמלצות, ובו המלצות אופרטיביות לביצוע, מובא לתיקונה ולאישורה של מליאת המועצה, המתכנסת כפעמיים בחודש. ההמלצות הסופיות של המועצה מוגשות לשר החינוך, ושבע מאוחר יותר – לפרלמנט, ומפורסמות באתר האינטרנט של המועצה. המועצה גם נוהגת לפרסם את המלצותיה בהודעות לעיתונות. מכיוון שכאמור הממשלה איננה מחויבת לנהוג לפי המלצות המועצה, המועצה מייחדת תשומת לב רבה לפרסום ולהפצה של המלצותיה, כדי להגדיל את השפעתה ככל האפשר. במחקר שערכה הרשת האירופית של מועצות חינוך ציינו חברי המועצה כי הם משפיעים באמצעות ההמלצות באופן ישיר על 15%–20% מן ההחלטות בתחום של המדיניות החינוכית המתקבלות בכל שנה על-ידי הממשלה. נוסף על כך, יש למועצה השפעה עקיפה.

המועצה נעזרת לצורך עבודתה בשירותיהם של מומחים חיצוניים בנושאים שונים הנוגעים לחינוך הנכללים במאגר מומחים קבוע של המועצה. כמו כן, יש לה תקציב מחקר עצמאי, והוא יכול לשמש אותה בעריכת מחקרים בנושאים הנדרשים לגיבוש המלצותיה בסוגיות שונות. עבודת המועצה נעשית בהתאם לתוכנית עבודה שנתית, הנקבעת על-ידי שר החינוך, המדע והתרבות ומאושרת על-ידי שני הבתים של הפרלמנט. כל אחד מן הבתים יכול, אם רצונו בכך, להוסיף נושאים לתוכנית העבודה. בתוכנית העבודה נערכים שינויים במהלך השנה, בהתאם לצורך. בין הנושאים שהמועצה עסקה בהם בשנת 2013: מעמדו של המורה, קיומם של בתי-ספר קטנים וגיוס מורים איכותיים.⁵¹

3.2.4. לוקסמבורג

המועצה הגבוהה לחינוך בלוקסמבורג (le Conseil supérieur de l'Éducation nationale) פועלת לפי החוק להקמת המועצה משנת 2002.⁵² במועצה 36 חברים, והם מייצגים ארגונים וגופים מארבעה סוגים: ארגוני הורים ותלמידים בשלבי החינוך השונים, ארגוני מורים בשלבי החינוך ובמגזרי החינוך השונים, גופים המפעילים מוסדות חינוך (כולל נציגי ממשל, שלטון מקומי, מוסדות דתיים, מנהלי בתי-ספר, פיקוח על בתי-ספר וכדומה) וארגוני חברה, תרבות וחינוך (כולל מומחים בתחום החינוך). בכל תחום תשעה נציגים, הממונים על-ידי שר החינוך, חלקם לפי המלצת ארגונים שונים. חברי המועצה נבחרים

⁵¹ אתר האינטרנט של מועצת החינוך של הולנד: <http://www.onderwijsraad.nl/english/item187>, כניסה אחרונה ב-11 במאי 2013.

Marleen Brans, Jan Van Damme and Jonathan Gaskell, "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010

⁵² [Loi du 10 juin 2002 portant institution d'un Conseil Supérieur de l'Éducation Nationale.](#)

לארבע שנים (מלבד נציגי התלמידים, הנבחרים לשנתיים). יו"ר המועצה נבחר על-ידי החברים בה. בוועד המנהל של המועצה מכהן נציג מכל אחד מן התחומים. במזכירות המועצה מועסקים עובדים קבועים על-ידי משרד החינוך. המועצה מתכנסת כחמש פעמים בכל שנה.

לפי החוק, המועצה היא גוף מייצג, ומתפקידה לכתוב חוות דעת, ביוזמתה או לפי בקשת שר החינוך, בכל הסוגיות הקשורות לחינוך, במיוחד בסוגיות המשפיעות על מדיניות החינוך הכוללת, ולהמליץ על רפורמות במערכת החינוך.⁵³

3.2.5 ספרד

מועצת החינוך של ספרד (Consejo Escolar del Estado) הוקמה בשנת 1985 על בסיס סעיף בחוקה הספרדית מ-1978 הקובע כי השלטונות יבטיחו את שיתוף הציבור בפעילות מערכת החינוך ובמבנה שלה. קיומה של המועצה הוסדר בחוק משנת 1985. המבנה שלה, תפקידיה ואופן פעולתה מוסדרים בחקיקה ובתקנות.⁵⁴ יצוין כי לצד מועצת החינוך, העוסקת במערכת החינוך היסודי והעל-יסודי, פועלות מועצות לאומיות נוספות – להכשרה מקצועית, לחינוך אמנותי ולהשכלה גבוהה.

במועצה 105 חברים. כל החברים מלבד הנשיא מייצגים ארגונים שונים וגופים שונים הקבועים בחוק: מורים, הורים, תלמידים, מנהלי בתי-ספר, בעלי בתי-ספר פרטיים, ארגונים מקצועיים, ארגונים עסקיים, משרד החינוך, רשויות מקומיות וארגוני נשים. 17 מחברי המועצה הם נשיאים של מועצות חינוך הפועלות בכל אחד ממחוזות המדינה. 12 מן החברים הם אנשי חינוך או מומחים נודעים בתחום החינוך הממונים על-ידי שר החינוך. נשיא המועצה הוא אדם בעל שיעור קומה מתחום החינוך, הנבחר בידי שר החינוך וממונה בצו מלכותי. סגן נשיא המועצה נבחר מחברי המועצה ובידי חברי המועצה לפי הצעת הנשיא. חברי המועצה ונשיאה מתמנים לתקופה של ארבע שנים. לצד המועצה פועלת מזכירות, ובראשה מזכיר המועצה, שהוא פקיד ממשלתי בכיר המתמנה על-ידי שר החינוך בהמלצת נשיא המועצה. המזכיר חבר במועצה אך אין לו זכות הצבעה. כמו כן מועסקים במזכירות 18 עובדים, והם נותנים סיוע מינהלי, משפטי ומחקרי לחברי המועצה.

המבנה הארגוני של המועצה כולל מליאה, שבה משתתפים כל חברי המועצה והיא מתכנסת אחת לשנה לפחות, ומועצת מנהלים, שבה מיוצגים רבע מנציגי הארגונים החברים במליאת המועצה ובסה"כ 28 חברים, ובהם נשיא המועצה והמזכיר הכללי שלה. במועצת המנהלים פועלות שתי ועדות קבועות שבכל אחת מהן 7–10 חברים: ועדה מחקרית (committee of studies) וועדת חוות דעת (committee of reports), שלכל אחת מהן תפקיד מרכזי בתחומי עבודתה של המועצה, כפי שיוצג להלן. במועצה פועל גם ועד השיתוף של המחוזות (Junta de Participación de los Consejos Escolares Autonómicos), שבו חברים כל נשיאי מועצות החינוך המחוזיות ובראשו עומד נשיא המועצה הלאומית.

למועצה שני תפקידים מרכזיים המוגדרים בחוק: **הגשת חוות דעת על הצעות חוק ותקנות שמקורן במשרד החינוך ופרסום דוח שנתי על מצב מערכת החינוך.** החוק מחייב את המועצה לכתוב חוות דעת

⁵³ אתר האינטרנט של [משרד החינוך וההכשרה המקצועית של לוקסמבורג](#), כניסה אחרונה, 13 במאי 2013. Marleen Brans, Jan Van Damme and Jonathan Gaskell, "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010

⁵⁴ [Organic Law 8/1985, of July 3 regulating the Right to Education](#) (art 29-33); [Royal Decree 694/2007, of June 1, regulating the Spanish National Education Council](#); [Order ESD/3669/2008, of December 9, approving the Regulation on the functioning of the Spanish National Education Council](#).

על כל הצעות החוק והתקנות שמקורן במשרד החינוך – לרבות על תוכניות היסוד של מערכת החינוך, יעדי מערכת החינוך ודרישות הסף מן התלמידים ובתי-הספר, תקנות והוראות הנוגעות לשוויון הזדמנויות בחינוך – ועל כל סוגיה נוספת לפי בקשת שר החינוך. המועצה נדרשת להכין את חוות הדעת בתוך חודש מן המועד שבו הועברה אליה הבקשה, אם כי לעתים קרובות המועצה מעורבת באופן לא-פורמלי גם בשלבי ניסוח החוק או התקנות. הגורם העיקרי בכתיבת חוות הדעת של המועצה על הצעות החוק הוא ועדת חוות הדעת שבמועצת המנהלים, שבאפשרותה לצרף לעבודתה מומחים בסוגיות שונות בתחום החינוך, בהתאם לצורך. הוועדה מנסחת את חוות הדעת ומביאה אותה לאישור מועצת המנהלים. בחלק מן המקרים, כאשר הסוגיות הנדונות מרכזיות במיוחד, מובאת חוות הדעת לאישור מליאת המועצה. לאחר האישור מוגשת חוות הדעת לשר החינוך ומצורפת להצעת החוק המובאת בפני הפרלמנט. לממשלה אין חובה חוקית לקבל את המלצות מועצת החינוך.

בכתיבת הדוח השנתי על מצב החינוך עוסקת הוועדה הקבועה השנייה של מועצת המנהלים – ועדת המחקרים. הדוח מוגש בכל שנה לשר החינוך וליו"ר הפרלמנט, והוא עוסק במצב מערכת החינוך ומציג המלצות ויעדים לטווח הארוך. הדוח נדון במועצת המנהלים ובמליאת המועצה ומאושר על-ידן. הוא מופץ באלפי עותקים במערכת החינוך.

לצד תפקידים אלו עוסקת המועצה בהתדיינות, בהפצת ידע ובבחינת סוגיות שונות בתחום החינוך, באמצעות סמינרים וקבוצות דיון שהיא מקיימת בנושאים שונים. אירועים אלה פתוחים למומחים ולאנשי חינוך מן הציבור הרחב.

ועד השיתוף של מועצות החינוך במחוזות, שבו חברים כאמור 17 נשיאי מועצות החינוך של המחוזות האוטונומיים, נוסף למועצה בשנת 2006 בעקבות רפורמה בתחום החינוך שהעניקה אוטונומיה וסמכויות רבות יותר למחוזות. הוועד משמש במה לתיאום, לתיווך ולשיתוף פעולה בין גורמים ברמות שונות של מערכת החינוך הארצית והמקומית, ובין תפקידיו לדווח על מצבה של מערכת החינוך במחוזות השונים ועל השפעת החקיקה עליה.⁵⁵

3.2.6. צרפת

בצרפת יש כמה מועצות, העוסקות בתחומים שונים של החינוך. להלן נתייחס לשתיים מהן: Haut Conseil de l'Education, שהיא מועצת מומחים, ו-Conseil Superier de l'Education, שהיא מועצה המורכבת מנציגים בתחום החינוך. לכל מועצה הרכב, מעמד ותפקיד שונים:

Haut Conseil de l'Education – מועצת החינוך הגבוהה – הוקמה לפי סעיף 14 לחוק למדיניות ולתוכנית לעתיד בתי-הספר משנת 2005.⁵⁶ במועצה חברים תשעה אנשי ציבור, והם ממונים לתקופה של שש שנים. שלושה מן החברים ממונים על-ידי נשיא צרפת, שניים ממונים בידי יו"ר האספה הלאומית, שניים – בידי יו"ר הסנאט ושניים – בידי המועצה לכלכלה ולחברה. נשיא המועצה ממונה על-ידי נשיא צרפת מבין חבריה.

תפקידי המועצה:

⁵⁵ אתר האינטרנט של מועצת החינוך של ספרד, כניסה ב-19 במאי 2013.

Maria Estraviz, Congreso de los Diputados, ECPRD Response, May 14th, 2013.
Marleen Brans, Jan Van Damme and Jonathan Gaskell, "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010

⁵⁶ [Loi du 23 avril 2005 d'orientation et de programme pour l'avenir de l'école.](#)

1. להגיש לנשיא צרפת ולפרלמנט דוח שנתי על הישגי מערכת החינוך ;

2. להציע חוות דעת והמלצות, לפי בקשת שר החינוך, בסוגיות הנוגעות לחינוך, תוכניות לימודים, הערכת תלמידים, מבנה מערכת החינוך ועוד. חוות הדעת והמלצות המועצה מפורסמות לציבור הרחב באתר המועצה.

מועצת החינוך הגבוהה נעזרת לצורך עבודתה בוועדה מייעצת, שחברים בה נציגי בעלי אינטרסים שונים בתחום החינוך (ארגוני עובדים, הורים, תלמידים וכדומה), מומחים ונציגי ארגוני המגזר השלישי. בין השאר, פרסמה המועצה המלצות בדבר הידע והמיומנויות הנדרשים מתלמיד בסיום לימודי החובה, והמלצות הנוגעות לתכנים ולמבנה של הכשרת המורים.⁵⁷

Conseil Supérieur de l'Éducation – המועצה העליונה לחינוך – הוקמה לפי חוק בשנת 1989, ותפקידיה והמבנה שלה הוסדרו בתקנות משנת 1990.⁵⁸ לפי החוק והתקנות, המועצה מייעצת בנושאים אלה: יעדי החינוך הציבורי ותפקודו, תקנות וחוקים הנוגעים לתוכניות לימוד, בחינות, הערכה, מתן תעודות וחינוך בכלל, נושאים מינהליים הנוגעים לחינוך הפרטי היסודי, העל-יסודי והמקצועי, כל הנושאים הלאומיים הנוגעים לחינוך ללא קשר למשרד הממשלתי הנוגע בדבר וכל נושא שהופנה אליה על-ידי משרד החינוך. משרד החינוך מחויב לפי חוק להתייעץ עם הוועדה לפני אישור תקנות.

בראש המועצה עומד שר החינוך או נציג מטעמו, ובה 97 חברים: 48 נציגי עובדי הוראה (מכל שלבי החינוך וסוגי החינוך השונים), 12 נציגי "לקוחות" החינוך (הורים ותלמידים), 30 נציגי שלטון מקומי, ארגוני מגזר שלישי וארגונים מתחום החברה, התרבות וכלכלה. המועצה נבחרת לשלוש שנים (מלבד תלמידים, הנבחרים לשנתיים). 49 מחברי המועצה הם חברי המליאה הקבועה. המועצה פועלת באמצעות שלוש ועדות משנה קבועות: בחינוך היסודי, בחינוך העל-יסודי ובחינוך העל-תיכוני, ובראש כל אחת מהן עומד הממונה על התחום במשרד החינוך. המועצה יכולה להקים ועדות משנה נוספות לטיפול בסוגיות שונות. מליאת המועצה נפגשת לפחות פעמיים בכל שנה.

ועדות המשנה מנסחות המלצות ומביאות אותן לאישור המליאה בהצבעת רוב. לדיונים בוועדות המשנה או במליאה אפשר להזמין מומחים, אך אין להם זכות הצבעה. החלטות המועצה מוגשות לשר החינוך או למשרד ממשלתי רלוונטי אחר, ומתפרסמות לציבור הרחב כחלק מן הפרסומים הממשלתיים הרשמיים.⁵⁹

ההבדלים בין שתי המועצות באים לידי ביטוי בכמה תחומים: המועצה העליונה לחינוך (CSE) היא גוף המייצג הסכמה באמצעות הצבעה בין גורמים בעלי עניין שונים בתחום החינוך, שבו יכולה הממשלה להציג רפורמות, מדיניות וחקיקה בתחום החינוך לטווח רחב ככל הניתן של בעלי עניין, לשמוע את עמדתם ולהיוועץ עמם. מועצת החינוך הגבוהה (HCE) מספקת לממשלה, לפרלמנט ולשר החינוך חוות דעת מפורטות ומנומקות של מומחים מתחומים שונים שאינם תלויים בגורמים שונים בעלי עניין או אינטרס.⁶⁰

⁵⁷ לפי אתר האינטרנט של [Haut Conseil de l'Éducation](#)

⁵⁸ [Loi n°89-486 du 10 juillet 1989 d'orientation sur l'éducation, Décret n°90-468 du 7 juin 1990 relatif au Conseil supérieur de l'éducation.](#)

⁵⁹ Marleen Brans, Jan Van Damme and Jonathan Gaskell, "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010

⁶⁰ Senat France, [Commission des lois, 4 Octobre 2010.](#)

3.2.7. קנדה – קוויבק

האחריות על מערכת החינוך של קנדה נתונה בידי הפרובינציות השונות. בפרובינציית קוויבק בלבד פועלת מועצה לאומית לחינוך.⁶¹

מועצת החינוך העליונה של קוויבק (Conseil Supérieur de l'Éducation) הוקמה ב-1964 במסגרת רפורמה מקיפה שנערכה במערכת החינוך במדינה בתקופה זו. המועצה הוקמה על-פי חוק שקבע הפרלמנט הקנדי, ומוסדרים בו הרכב המועצה, סמכויותיה ותפקידה. על-פי החוק המועצה היא צוות חשיבה שמטרתו פיתוח חזון כולל ומקיף למערכת החינוך. במועצה 22 חברים, והם ממונים על-ידי הממשלה, לאחר התייעצות עם ארגונים וגופים המייצגים תלמידים, הורים, מורים, ועדים בית-ספריים וקבוצות חברתיות וכלכליות שונות, ובהמלצת שר החינוך, הפנאי והספורט במדינה. משך הכהונה של כל חבר הוא ארבע שנים, ואין להאריך תקופה זו. סגן שר החינוך הוא חבר משקיף במועצה אך אין לו זכות הצבעה בה. נשיא המועצה ממונה מחברי המועצה על-ידי הממשלה.

תפקיד המועצה ליעץ לשר בכל נושא הנוגע לחינוך, ובין היתר הגשת דיווח לשר אחת לשנתיים לפחות על מצב החינוך ועל צרכיו – ושר החינוך מגיש את דוח המועצה לפרלמנט של המדינה; מתן חוות דעת על כל הצעת חוק ששר החינוך מגיש ומתן המלצות וחוות דעת בכל סוגיה בתחום החינוך, לבקשת שר החינוך או ביוזמת המועצה. לצורך מילוי תפקידיה המועצה יכולה להתייעץ עם כל גורם העוסק בחינוך ולערוך ולהזמין מחקרים שהיא נזקקת להם לשם טיפול בנושאים השונים.⁶²

המועצה פועלת באמצעות ועדות חיצוניות, המייעצות לוועדה ומגישות לה דיווחים והצעות. במועצה יש חמש ועדות קבועות: ועדה לדיווח על מצב מערכת החינוך, ועדה לחינוך יסודי וקדם-יסודי, ועדה לחינוך על-יסודי, ועדה למכללות, ועדה לאוניברסיטאות ולמחקר וועדה לחינוך מבוגרים ולהכשרה מקצועית. בכל ועדה 9–15 חברים, ובהם מומחים בתחום (מן האקדמיה או מן השדה) ונציגי גורמים בעלי עניין שונים, הממונים על-ידי המועצה. בראש כל ועדה עומד חבר מועצה. הוועדה יכולה למנות גם ועדות זמניות לטיפול בסוגיות ספציפיות.⁶³

תיקון לחוק משנת 1999 הציב לצד מועצת החינוך את הוועדה המייעצת בדבר נגישות כלכלית לחינוך (ACFAE – Advisory Committee on Financial Accessibility of Education). הוועדה פועלת בנפרד מן המועצה ומייעצת לשר החינוך בנושאים הנוגעים לסיוע פיננסי לתלמידים, תשלומי שכר לימוד, הרשמה וכדומה.⁶⁴

⁶¹ Brenda Labelle, Reference, Central Enquiries Section, Parliamentary Information and Research Service / Library of Parliament, ECPRD REPLY, May 16th, 2013.

⁶² Government of Quebec, [An Act Respecting the Conseil Supérieur de l'éducation](#).

⁶³ לפי [אתר האינטרנט של מועצת החינוך העליונה של קוויבק](#), כניסה ב-23 במאי 2013.

⁶⁴ Government of Quebec, [An Act Respecting the Conseil Supérieur de l'éducation](#), art. 23.

מקורות

מאמרים, מחקרים ודוחות

1. ג'בארין, יוסף, "על הזכות להשפיע על החינוך בהקשר של המיעוט הערבי-הפלסטיני בישראל", בתוך: איימן אגבאריה (עורך), **הכשרת מורים בחברה הפלסטינית בישראל: פרקטיקות מוסדיות ומדיניות חינוכית**, תל-אביב: רסלינג, 2013.
2. יאיר, גד ואחרים, המכון הלאומי למחקר החינוך בישראל: סקירה בין-לאומית ושלושה מודלים אפשריים, נייר עבודה המוגש לפרופ' סידני שטראוס, המדען הראשי של משרד החינוך, ינואר 2008.
3. כוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל (ועדת דוברת), דוח סופי, 5 בינואר 2005.
4. סטנר, רות, **דיני חינוך: חיקוקים, פרשנות ופסיקה**, ירושלים, אייר תשכ"ו.
5. סלנט, עמי, "מועצות חינוך לאומיות במדינות נבחרות בעולם – סיכום ממצאי חיפוש במאגרי מידע", פורטל מס"ע, מכון מופת, 14 ביוני 2010.
6. צמרת, צבי, "מדוע חיונית מזכירות פדגוגית חזקה יותר?", **כיוונים חדשים**, 27 (נובמבר 2012).
7. Brans, Marleen, Van Damme, Jan, and Gaskell, Jonathan "Education Councils in Europe Balancing Expertise, Social Input and Political Control in the Production of Policy Advice", European Network of Education Councils, 2010
8. Conley, David T., *Who Governs Our Schools?: Changing Roles and Responsibilities*, Teachers College Press, 2003.
9. National Association of State Boards of Education, "[State Boards: A Critical Link to Quality Education](#)", *policy update*, 18, 2 (March 2011).
10. National Association of State Boards of Education, [State Education Governance: State-by-State Chart of Essential Governance Information](#), March 2013.
11. Shober, Arnold F., "Governors Make the Grade: Growing Gubernatorial Influence in State Education Policy", *Peabody Journal of Education*, 187 (2012), pp. 559–575.
12. Stout, Karen Evans, Stevens, Byron "[A State Board's Demise: The Case of the Failed Diversity Rule](#)", *The State Education Standard* (Winter 2002).
13. Timar, Thomas B. "The Institutional Role of State Education Departments: A Historical Perspective", *American Journal of Education*, 105 (May 1997).

חקיקה, פסיקה והחלטות ממשלה

1. החלטת ממשלה מס' 3060, 16 בינואר 2005, "המלצות כוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל (ועדת דוברת)".
2. החלטת ממשלה מס' 910, 18 בנובמבר 2009, "מינוי מועצת חמ"ד (חינוך ממלכתי-דתי)".

3. הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – ייצוג הולם בוועד החינוך), התשס"ח-2008, פ/3368/17, של חה"כ אברהים צרצור, טלאב אלסאנע, מוחמד ברכה וג'מאל זחאלקה.
4. הצעת חוק ממלכתי (תיקון - אחוז הערבים בוועד החינוך, התשע"ג-2013, פ/1266/19, של חה"כ טלב אבו עראר ומסעוד גנאים.
5. הצעת חוק המועצה הלאומית לחינוך, התשע"ג-2013, פ/252/19, של חה"כ דב חנין, מוחמד ברכה, חנא סוויד ועפו אגבאריה.
6. הצעת חוק הצעת חוק המועצה הלאומית לחינוך, התשס"ח-2008, פ/3367/17, של חה"כ רונית תירוש, סילבן שלום, מיכאל מלכיאור, דב חנין, אבישי ברוורמן, איתן כבל, יצחק לוי, אליהו גבאי וחנא סוויד.
7. הצעת חוק פ/599/18, הצעת חוק החינוך (תשתית לאומית), התשס"ט-2009, של חה"כ זבולון אורלב.
8. הצעת חוק פ/757/18, הצעת חוק המועצה הלאומית לחינוך, של חה"כ רונית תירוש, זבולון אורלב, אורית נוקד, דב חנין, נחמן שי וזאב בילסקי.
9. הצעת חוק פ/769/18, הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – ייצוג הולם בוועד החינוך), התשס"ט-2009, של חה"כ אברהים צרצור, מסעוד גנאים, טלב אלסאנע ואחמד טיבי.
10. חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשכ"א-1961.
11. חוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953.
12. חוק לימוד חובה, התשי"ט-1949.
13. ילקוט הפרסומים 6316, י"ב בחשוון התשע"ב, 9 בנובמבר 2011, "מינוי מועצה לחינוך ממלכתי משלב".
14. פסק-דין עב' 1693/98 יפה רוזנבאום נגד מדינת ישראל – משרד החינוך, התרבות והספורט.
15. תקנון ועד החינוך, תשל"ה-1974.
16. תקנות חינוך ממלכתי (מועצה מייעצת לחינוך הערבי), תשנ"ו-1996.
17. תקנות חינוך ממלכתי (סדרי הפיקוח), תשי"ז-1956.
18. Arizona Revised Statutes, [articles 15-201-15-215](#).
19. Arizona State Constitution, [Article 11, Sections 2-3](#).
20. Belgium, [Arrêté du Gouvernement de la Communauté française fixant la composition et le fonctionnement du Conseil de l'Education et de la Formation de la Communauté française](#), 2001.
21. Belgium, [Decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad](#), from April 2nd, 2004.
22. Belgium, [Décret créant le Conseil de l'Education et de la Formation de la Communauté française](#), 1990.
23. Denmark, [Bekendtgørelse af lov om folkeskolen](#).
24. Finland, [Decree on the National Board of Education](#) (805/2008).

25. France, ¹ [Loi n°89-486 du 10 juillet 1989 d'orientation sur l'éducation, Décret n°90-468 du 7 juin 1990 relatif au Conseil supérieur de l'éducation.](#)
26. France, [Loi du 23 avril 2005 d'orientation et de programme pour l'avenir de l'école.](#)
27. Government of Quebec, [An Act Respecting the Conseil Supérieur de l'éducation.](#)
28. Luxemburg, [Loi du 10 juin 2002 portant institution d'un Conseil Supérieur de l'Éducation Nationale.](#)
29. Michigan State Legislature, [State Board of Education Act 1964.](#)
30. Michigan, [Constitution of Michigan, 1963.](#)
31. Netherlands, [The Education Council Act of 15 May 1997, Statute Book 220](#)
32. Spain, [Order ESD/3669/2008, of December 9, approving the Regulation on the functioning of the Spanish National Education Council.](#)
33. Spain, [Organic Law 8/1985, of July 3 regulating the Right to Education \(art 29-33\).](#)
34. Spain, [Royal Decree 694/2007, of June 1, regulating the Spanish National Education Council.](#)
35. Washington Revised Code, [Chapter 28.305.](#)

אתרי אינטרנט

1. היוזמה למחקר יישומי בחינוך : <http://education.academy.ac.il/hebrew/HomePage.aspx>
2. המועצה לחינוך חובה בדנמרק : <http://www.skoleraadet.dk/om%20skoleraadet.aspx>
3. ועד החינוך של מדינת וושינגטון : <http://www.sbe.wa.gov/index.php>
4. ועד החינוך הלאומי של פינלנד : <http://www.oph.fi/english>
5. ועד החינוך של מדינת אריזונה : <http://www.azed.gov/state-board-education>
6. מועצת החינוך העליונה של קוויבק : <http://www.cse.gouv.qc.ca/EN/History/index.html>
7. מועצת החינוך של הולנד : <http://www.onderwijsraad.nl/english/item187>
8. מועצת החינוך של הקהילה הוולונית בבלגיה : <http://www.cef.cfwb.be/index.php?id=4254&L=1>
9. מועצת החינוך של הקהילה הפלמית בבלגיה : <http://www.vlor.be/english>
10. מועצת החינוך של ספרד : <http://www.mecd.gob.es/cee/portada.html>
11. מועצת החינוך של צרפת : <http://www.hce.education.fr/index.php>
12. משרד החינוך של לוקסמבורג : http://www.men.public.lu/sys_edu/organisation/postprimaire/index.htm

מכתבים

1. דלית שטאובר, מנכ"לית משרד החינוך, מכתב, 12 במאי 2013
2. Brenda Labelle, Reference, Central Enquiries Section, Parliamentary Information and Research Service / Library of Parliament, ECPRD REPLY, May 16th, 2013.
3. MARCELLI Francesco, Italian Chamber of deputies, ECPRD Response, May 15th, 2013
4. Maria Estraviz, Congreso de los Diputados, ECPRD Response, May 14th, 2013.
5. Marjaana Solanne, Research Officer, Parliament of Finland, ECPRD Response, May 23rd, 2013.

